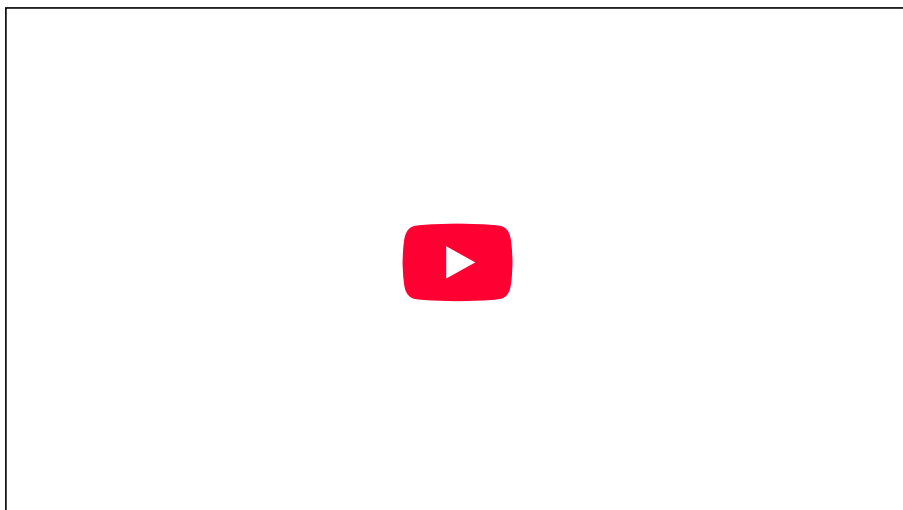


Regional plan for det inkluderende Innlandet

Fylkesordfører Even Aleksander Hagen oppsummerer planen i denne videoen:



Innholdsfortegnelse

1 Velkommen til felles innsats

1.1 Hvorfor en regional plan for det inkluderende Innlandet?

1.2 Planens oppbygging

1.3 Hva ønsker vi å oppnå?

2 Kompetanse og livslang læring

2.1 utfordringer og muligheter i Innlandet

2.2 Strategier

3 Arbeidsliv og arbeidsplassutvikling

3.1 utfordringer og muligheter i Innlandet

3.2 Strategier

4 Lokalsamfunn, møteplasser og kultur

4.1 utfordringer og muligheter i Innlandet

4.2 Strategier

5 Handlingsprogram 2026

5.1 Kompetanse og livslang læring

5.1.1 Fylkessatsinger

5.1.2 Distriktssatsinger

5.1.3 By- og regionsentersatsinger

5.2 Arbeidsliv og arbeidsplassutvikling

5.2.1 Fylkessatsinger

5.2.2 Distriktssatsinger

5.2.3 By- og regionsentersatsinger

5.3 Lokalsamfunn, møteplasser og kultur

5.3.1 Fylkessatsinger

5.3.2 Distriktssatsinger

5.3.3 By- og regionsentersatsinger

5.4 Vedlegg

5.4.1 Ny kunnskap

5.4.2 Distriktsindeksen for kommunene i Innlandet

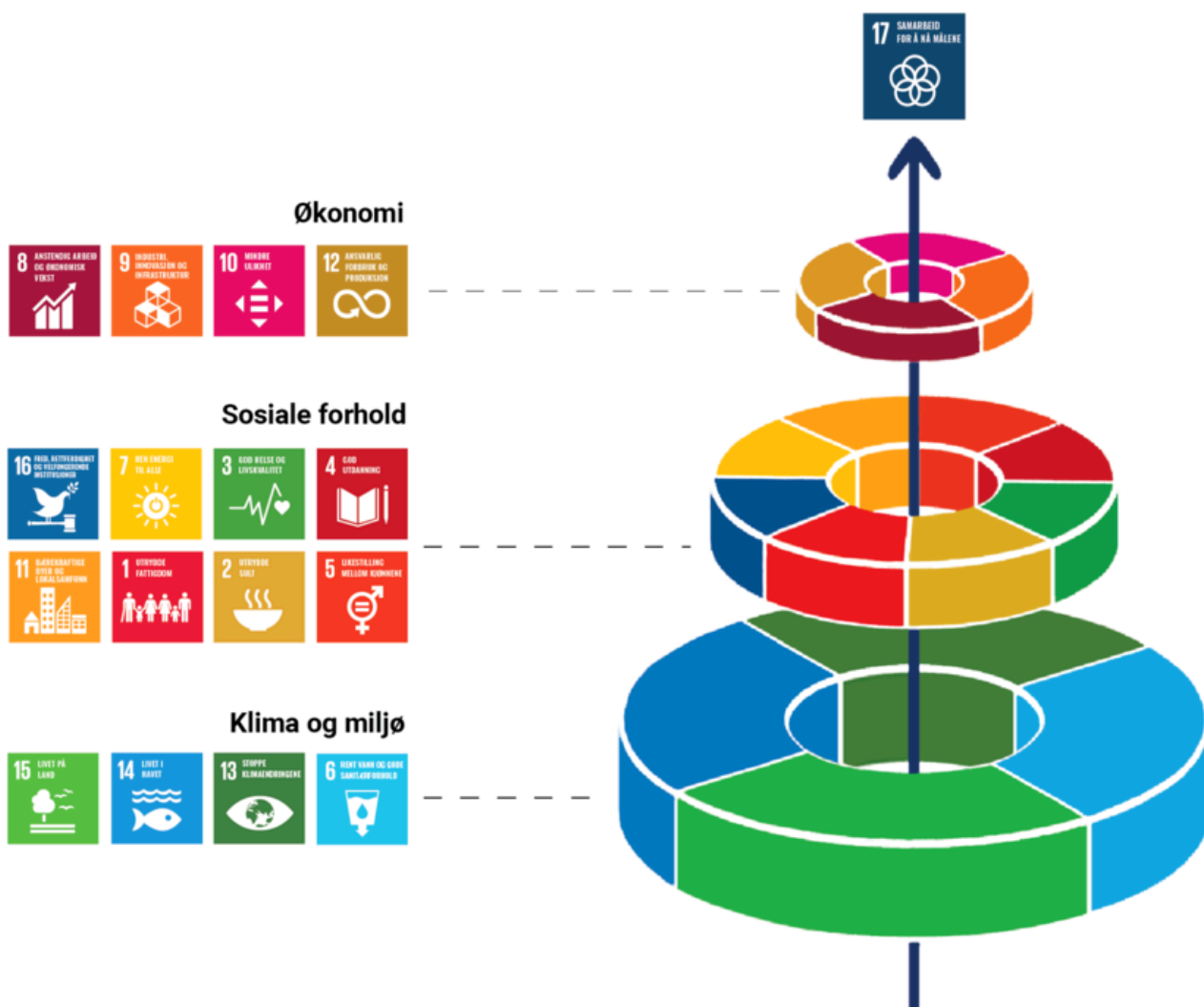
5.4.3 Sentralitetsklasser for kommunene i Innlandet

5.4.4 Innlandets regioninndeling

1 Velkommen til felles innsats

Vårt felles prosjekt er å bygge Innlandet. For å få til dette må vi samarbeide om mulighetene på tvers av kommunegrenser, forvaltningsnivåer og sektorer. Derfor utvikles det regionale planer for sentrale innsatsområder.

Regionalt planarbeid er forankret i Innlandsstrategien, som ble vedtatt av fylkestinget 23.09.2020. Strategien bygger på FNs 17 bærekraftsmål og gir retning for prioritert politikk fram til 2024. Den er lagt til grunn ved arbeidet med ny Regional plan for det inkluderende Innlandet.



Figur 1: FNs 17 bærekraftsmål kan deles inn i tre dimensjoner: klima og miljø, sosiale forhold og økonomi.

Klima og miljø

Verden står overfor menneskeskapt klimagassutslipp. Disse klimagassutslippene forsterker drivhuseffekten, noe som igjen fører til global oppvarming og klimaendringer. Klimakrisen er summen av alle de utfordringene som verden står overfor, som følge av klimaendringene. En annen miljøkrise som henger sammen med klimakrisen er tapet av verdens naturmangfold. Dette karakteriseres og omtales som en naturkrise. Plante- og dyrearter trues eksempelvis av nedbygging av leveområder.

Klima- og miljømålene handler om å sikre ren luft og rent vann, og å stoppe klimaendringene. Bærekraftig arealbruk er et viktig virkemiddel for å ta vare på natur og økosystemer.

Økonomisk bærekraft

Den økonomiske dimensjonen av bærekraftig utvikling handler om å sikre økonomisk trygghet for mennesker og samfunn. De økonomiske bærekraftsmålene er opptatt av en jevnere fordeling av verdiskapingen og like muligheter for alle, der verdiskaping skjer i alle deler av landet og fylket. I tillegg til å fordele mer rettferdig, må vi også endre måten vi bruker ressursene våre på, for å få en bærekraftig utvikling. Utfordringen er å gjøre økonomien bærekraftig slik at den sikrer menneskets behov og holder seg innenfor naturens tåleevne.

Sosiale forhold

Den sosiale delen av bærekraftig utvikling handler om å sikre at alle mennesker får et godt og rettferdig grunnlag for et anstendig liv. Flere av de sosiale bærekraftsmålene har en klar sammenheng med arealbruk. Det har også utvikling av fornybar energi, som har både samfunnsmessige og sosiale dimensjoner i seg, i tillegg til arealdisponering.

Innlandets visjon:

Innlandet – eventyrlige muligheter

Det betyr et fylke med sterke røtter og store drømmer, med mål om å ha en ledende posisjon innen teknologi, industri, landbruk og reiseliv.

Vi skal jobbe for å realisere eventyrlige muligheter i Innlandet gjennom:

- bærekraftig ressursforvaltning som gir utvikling og nye arbeidsplasser
- levende lokalsamfunn med bærekraftige byer, tettsteder og bygder
- at aktører i fylket vårt får større nasjonal betydning og synlighet

Planen er 4-årig med perspektiv fram til 2030. Den fastsetter mål, satsingsområder og veier til målene. Handlingsprogrammet viser hva vi sammen skal gjøre for at Innlandet skal være et inkluderende samfunn for alle. Dette fornyes hvert år i tilknytning til budsjett- og økonomiplan.

I arbeidet med ny Regional plan for det inkluderende Innlandet har vi gjennomført en konkurranse for ungdom i aldersgruppen 16-19 år. De har delt sine tanker om framtida i Innlandet. I planen gjengis noen av bidragene som vi fikk.

Les sakspapirene fra den politiske behandlingen:

Fylkesutvalget: PS 21/2023

Fylkestinget: PS 4/2023

1.1 Hvorfor en regional plan for det inkluderende Innlandet?



Musikkvideo om Innlandet laget av Oline Næss (18) fra Gran.

Hun vant en ungdomskonkurranse der Innlandet i framtida var tema.

Ny plan skal sette retning for samfunnsutviklingen og bidra til en felles inkluderingsdugnad. Innlandet skal oppleves som et åpent og inkluderende samfunn for alle, både økonomisk, sosialt, kulturelt og etnisk.

I denne regionale planen betyr inkludering å delta på like vilkår i sosiale fellesskap, ha like muligheter for å mestre og ha reell innflytelse på reglene i fellesskapet. Inkludering innebærer at du kan ta utdanning, delta i arbeidslivet og i sosialt og kulturelt hverdagsliv.

Innlandsstrategiens føringer for ny regional plan:

- tilbud om gode og tilpassede utdanningsløp og mulighet for å lære hele livet
- et velutviklet arbeidsliv med plass for alle
- attraktive og levende byer og lokalsamfunn med
 - et variert og rikt kunst- og kulturliv med tilbud til alle
 - en stor og mangfoldig frivillig sektor som stimulerer til deltakelse og livskvalitet

Planen har tre prioriterte satsingsområder:

- kompetanse og livslang læring
- arbeidsliv og arbeidsplassutvikling
- lokalsamfunn, møteplasser og kultur

Kompetanse og livslang læring: Dette er fundamentet for å kunne delta i arbeid- og samfunnsliv. Barn og unge er Innlandets fremtid. Planen skal bidra til å utjevne sosiale og økonomiske ulikheter gjennom god inkludering i barnehage, skole og videre utdanning. Den skal også bidra til at oppveksten preges av åpenhet, tilhørighet og respekt. Vi må sikre gode oppvekstvilkår slik at barn og unge opplever omsorg, inkludering, mestring og utvikling.

Innlandet har en stor andel eldre innbyggere, og flere kommuner opplever befolkningsnedgang. Et samfunn i stadig endring krever at både de som står i og utenfor arbeidslivet, kan oppdatere sin kompetanse i tråd med utviklingen.

Arbeidsliv og arbeidsplassutvikling: Et velutviklet og inkluderende arbeidsliv med plass for alle er nøkkelfaktoren som sikrer økonomisk og sosial trygghet. Det motvirker sosiale forskjeller og fremmer deltakelse og god folkehelse.

Folkehelse handler om hvordan det står til i befolkningen eller grupper av befolkningen. Det handler om fravær av sykdom og positive aspekter som mestring, trivsel og livskvalitet.

Et av hovedprinsippene i bærekraftsmålene er at ingen skal bli utelatt. Et mangfoldig og inkluderende arbeidsliv vil hindre utenforskap, skape tilhørighet og trivsel og utjevne forskjeller. Det handler om å skape et fremtidig arbeidsliv med kultur for inkludering og mangfold.

Utenforskap handler om at en person eller en gruppe står utenfor samfunnet for eksempel ved at de ikke deltar i arbeidslivet, tar utdanning eller at de mangler språklig eller kulturell tilknytning til samfunnet.

Lokalsamfunn, møteplasser og kultur: Attraktive og levende byer og lokalsamfunn er viktig for både innbyggere, næringsliv og besøkende. Det er viktig med tilgang til relevante jobber, service og tjenester samt et godt boligtilbud for alle.

Levende lokalsamfunn formes i samarbeidet mellom det offentlige, innbyggere, lokalt kultur- og næringsliv og frivillige organisasjoner. Gode og tilgjengelige møteplasser og aktiviteter bidrar til å skape levende steder. Lag og foreninger er sentrale arenaer for inkludering, deltakelse og fellesskap i lokalmiljøet.



Ferskvann

1.2 Planens oppbygging

Innlandsstrategien redegjør for utviklingstrekk, utfordringer og muligheter innen satsingsområdene innbyggere, innovasjon, inkludering og infrastruktur.

Regional plan konkretiserer mål, strategier og handling for å oppnå et mer inkluderende samfunn.

Planen har tre satsingsområder som det er utviklet strategier for:

- innbyggere
- innovasjon
- infrastruktur.

På denne måten vil planen følge opp Innlandsstrategiens tverrfaglige tilnærming og gi oss en rød tråd fra Innlandsstrategien til ny regional plan.

1.3 Hva ønsker vi å oppnå?

Utviklingen av det inkluderende Innlandet skal bygge på visjonen som er nedfelt i Innlandsstrategien: Innlandet – eventyrlige muligheter. Denne visjonen skal vi ha som ledestjerne i arbeidet.

Hovedmålet er:

Innlandet skal være et inkluderende samfunn for alle.

Hva betyr dette?

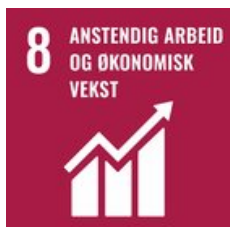
Et bærekraftig samfunn handler om sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft. Dette er nedfelt i FNs 17 bærekraftsmål. Regional plan for det inkluderende Innlandet handler i hovedsak om sosial og økonomisk bærekraft.

Planen prioriterer følgende av FNs bærekraftsmål:



Bærekraftsmål 4 God utdanning

Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle.



Bærekraftsmål 8 Anstendig arbeid og økonomisk vekst

Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle.



Bærekraftsmål 10 Mindre ulikhet

Redusere ulikhet i og mellom land.



Bærekraftsmål 11 Bærekraftige byer og lokalsamfunn

Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige.



Hva er et sosialt bærekraftig samfunn?

Sosialt bærekraftige samfunn er preget av tillit, trygghet, tilhørighet og lik tilgang til goder som arbeid, utdanning og gode nærmiljøer. De fysiske omgivelsene er med på å sette rammer for dette. Sosial bærekraft handler om å fremme en samfunnsutvikling der vi fokuserer på livskvalitet og det sosiale livet.

Sosialt bærekraftige samfunn skapes ved å:

- sette menneskelige behov i sentrum
- gi sosial rettferdighet og like livssjanser for alle
- legge til rette for at mennesker som bor i lokalsamfunnet kan påvirke forhold i nærmiljøet og ellers i kommunen
- legge til rette for deltakelse og samarbeid

Livskvalitet handler både om materielle levekår og hvordan livet oppleves. Kort sagt er livskvalitet lykkefølelse og tilfredshet med livet over lengre tid.

Livskvalitet er også knyttet til andre mål på helse, som fysisk og psykisk helse, sosial støtte og generelle livsstilsvalg.

God livskvalitet er en felles verdi som fremmer folkehelse og fellesskap. Det kan bidra til en mer bærekraftig samfunnsutvikling.

Den økonomiske bærekraften i samfunnet

Sunn og langsiktig økonomisk utvikling er tuftet på bærekraft innen miljø og det sosiale liv. For å oppnå god økonomisk utvikling, kreves det god balanse i samfunnets sosiale utvikling.

Økonomisk bærekraft handler om å delta i arbeid og verdiskaping. Forutsetningene for deltakelse er knyttet til livskvalitet, god helse og utdanning.

Innovasjon og samhandling i samfunnet

Innovasjon må forstås i et bredt samfunnsutviklingsperspektiv. Nye utfordringer krever nytenking, omstilling og samhandling fra både private, offentlige og frivillige aktører. Innovasjon handler også om tjenesteinnovasjon, former for samhandling og samskaping og politisk nyskaping.

Samskaping handler om å skape verdi sammen gjennom å utnytte hverandres ulikhet, erfaringer, kompetanse, ferdigheter og forståelse.

Innovasjon betyr fornyelse, nyskaping, forandring. Det kan være nye produkter, tjenester eller produksjonsprosesser. Det handler om å bringe fram endringer i måten økonomiske goder eller andre verdier blir produsert på. Den nye løsning er samtidig så god at folk vil ta den i bruk.

Forskningsinstitusjonene er viktige kunnskapsleverandører i innovasjonsarbeidet. For Innlandet handler dette om å forsterke lokale, regionale og nasjonale partnerskap og samarbeidsarenaer.

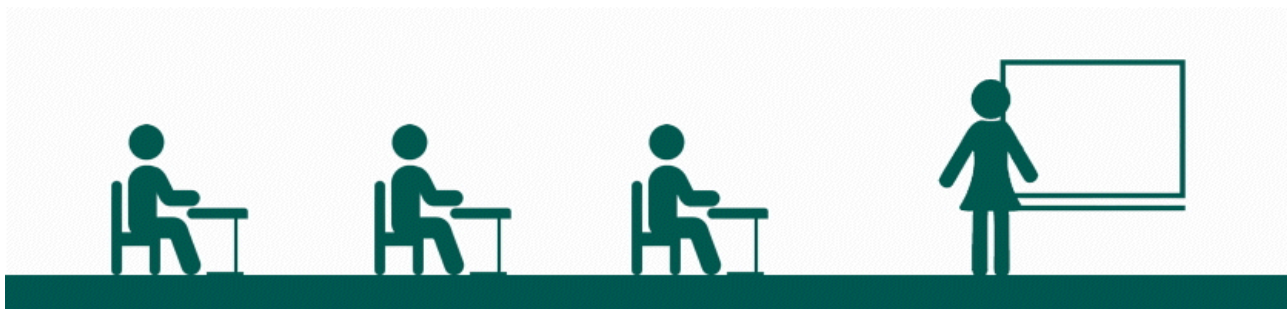
FNs bærekraftsmål nummer 17 handler om samhandling i samfunnet:



Bærekraftsmål 17 Samarbeid for å nå målene

Styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet, og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling.

2 Kompetanse og livslang læring



Mål

I 2030 har Innlandet relevant og tilgjengelig utdanningstilbud som fremmer inkludering og livslang læring for alle.

Indikatorer knyttet til målet:

- **Barn i barnehage:** andel av barn 1-5 år som går i barnehage.
- **Fullført videregående eller høyere utdanning:** andel av befolkningen 20-66 år som har fullført videregående opplæring eller høyere utdanning.
- **Deltakelse i læring:** andel sysselsatte (uten studenter) som har deltatt i enten formell utdanning eller ikke-formell opplæring.
- **Læringsintensivt arbeid:** andel sysselsatte (uten studenter) med læringsintensivt arbeid.
- **Personer utenfor arbeid, utdanning og arbeidsmarkedstiltak:** andel av befolkningen 15-61 år som er utenfor både arbeid, utdanning og arbeidsmarkedstiltak.

Kunnskapsgrunnlag: [2 Kompetanse og livslang læring](#)

2.1 utfordringer og muligheter i Innlandet

Oppvekst og utdanning

Barn og unge er Innlandets framtid. De skal oppleve en trygg og god oppvekst.

Det innebærer at de har et trygt og omsorgsfullt hjem, får tilgang til trygg og god barnehage og en skole som er trygg og faglig god. Utdanningstilbud og tilgang til gode og inkluderende utdanningsløp er en forutsetning for god gjennomføring av videregående skole og studier. Det vil redusere ulikheter knyttet til grunnleggende sosiale forhold som utdanning og økonomi.

Mer om oppvekst og utdanning

+

Kunnskapsgrunnlag:

1.4 Ung i Innlandet

2.2 Arenaer for kompetanseutvikling

2.3.1 Unges utdannings- og yrkesvalg

Tekst: «Psyke» av Sondre Kirkebø Stensli (18) fra Ottestad

+

Min psykiske helse
er nær en fysisk grense
et rop om hjelp
men det finnes ingenting som kan rense

For mine demoner
rommer mine tanker
de ransaker min vanskeligste vansker
putter dem i spinn
kjører karusell med meg
gjør meg spinnvill
og jeg vet ikke hvor jeg skal gjøre av meg

Så ta med meg til en psykolog
før jeg gjør meg mere galt
vet det er vanskelig å få
men det er det jeg trenger nå

Min psykiske helse
er nær en fysisk grense
et rop om hjelp
men det finnes ingenting som kan rense

Hvem er jeg
Er jeg her
Forklar meg
om jeg er her
Hvem er jeg
Er jeg her
Forklar meg
om jeg er her

Men hvor er jeg
for jeg vet ikke hvor den jeg var, er noe lenger
men hvor er jeg
for jeg tror den virkelige meg er på vei til å gå

Tredjeplass i ungdomskonkurranse om Innlandet i framtida.

Tilgjengelighet og mulighet for alle til å delta

Mulighet til å delta i barnehage, SFO, skole og utdanning skal gjelde alle, uavhengig av funksjon. En inkluderende barndom og oppvekst må kunne gi tilgang på godt utformede universelle institusjoner og uteplasser og løsninger. Det er avgjørende for inkludering og deltakelse.

Det er nedfelt i Likestillings- og diskrimineringsloven at samfunnslivet skal arbeide aktivt og målrettet for å fremme likestilling og hindre diskriminering.

Likestilling betyr i denne sammenhengen likeverd, like muligheter og like rettigheter og forutsetter tilgjengelighet og tilrettelegging.

Vi viser også i denne sammenhengen til FNs Barnekonvensjon artikkel 2 som handler om at ingen barn skal oppleve diskriminering.

Det er nasjonale ambisjoner om å lage bedre og mer inkluderende utdanningsløp og vurdere nødvendig regelverksendringer: [Stortingsmelding nr. 21 2020-2021: Fullføringsreformen](#).

Unge som ikke er i utdanning eller arbeid

Å gjennomføre videregående opplæring er nøkkelen til å komme videre i utdannings- eller arbeidsliv.

De siste årene har gjennomføringen ved de videregående skolene fylket hatt en svært positiv utvikling. Innlandet er nå blant fylkene i landet med høyest gjennomføringsgrad.

Det er likevel en stor utfordring at det er for mange unge som verken er i utdanning eller jobb. Vi må legge til rette for at de får mulighet til å gjennomføre utdanning, og deretter delta i arbeidslivet.

Mer om unge som ikke er i utdanning eller jobb

+

Kunnskapsgrunnlag:

[1.4.4 Ungt utenforskap](#)

[2.2.4 Videregående opplæring](#)

Kultur for læring

Befolkningen i Innlandet har generelt lavt utdanningsnivå, men her er det også store regionale forskjeller.

Forskning viser at foreldrenes utdanningsnivå påvirker barnas mulighet for å fullføre skoleløpet.

Innlandet må bygge en sterkere kultur for læring for å skape positive holdninger til utdanning og kompetanse. Dette vil bidra til å forsterke inkludering og deltakelse i arbeids- og samfunnsliv.

I Innlandet er det regionale forskjeller når det gjelder holdninger til betydningen av utdanning og kompetanse.

Mer om kultur for læring

+

Kunnskapsgrunnlag:

[2.1.1 Utdanningsnivå](#)

[2.3.2 Voksnes behov og hindringer](#)

Livslang læring

Samfunnsendringer gjør at folk trenger påfyll av kunnskap gjennom hele livet. Derfor er det viktig med et godt tilpasset, relevant og treffsikkert opplæringstilbud.

Årlig utgjør nyutdannede kun tre prosent av de sysselsatte. Det betyr at 97 prosent kan trenge kompetansepåfyll i et livslangt perspektiv. Det vil være behov for formelle og uformelle kompetansetilbud. Både korte, intensive kurs og lengre utdanning er aktuelt.

Studie- og høyskolesentrene er sammen med de ni karrieresentrene i Innlandet viktige tilbydere av karriereveiledning, både til enkeltmennesker, næringsliv og virksomheter.



Karriere Oppland Lillehammer/Mustang Singh

Å heve språkkompetanse og digital kompetanse hos den voksne delen av befolkningen, styrker muligheten til å delta i yrkes- og samfunnsliv. Dette gir økt sosial mobilitet og økonomisk selvstendighet. Tilpasset og rimelig læringstilbud vil hindre utenforskap, bidra til god sosial utvikling og at ingen blir utelatt.

Kommunenes voksenopplæring, karrieresentrene og høyskolene i regionen er sentrale aktører for å sikre tilpasset livslang læring for alle. Arbeidslivet er i stadig endring. For å kunne delta i arbeidslivet, er folk avhengig av at de får muligheten til å utdanne seg for å møte disse endringene.

I tillegg har frivillige organisasjoner og studieforbund ulike kurstilbud og aktiviteter som kan bidra til læring og utvikling gjennom livet.

Mer om livslang læring

+

[Kompetansereformen - Lære hele livet](#) (Stortingsmelding 14 2019-2020)

Kunnskapsgrunnlag:

[2.1 Befolkningens kompetanse](#)

[2.2.9 Læring i arbeidslivet](#)

[2.2.7 Voksenopplæring](#)

[2.2.8 Opplæring for voksne innvandrere](#)

[2.3.3 Krav i arbeids- og samfunnsliv](#)

Helhetlig opplæringsløp gjennom tverretattlig samarbeid

Utdanning er samfunnets viktigste bidrag til barn og unges utvikling. Slik får de kunnskaper, ferdigheter og holdninger for å delta i fremtidens arbeidsliv.

Gode lærere. Sykt viktig. Det er så deilig med lærere som vet ordentlig hva de snakker om, som er engasjerte og virkelig brenner for det de driver med.

Frøydis Nes Hagen (18) fra Ringsaker

Derfor er det viktig å rette innsatsen mot sammenhengene fra barnehage til høyere utdanning og arbeidsliv. Det er spesielt i overgangene at barn og unge er sårbare.

Tettere samarbeid mellom Statsforvalteren, fylkeskommunen, kommunene og andre utdanningsaktører er viktig. Dette bidrar til at barn og unge mestrer utdanningsløpet og at færre faller utenfor.

Samarbeid mellom skole, arbeidsliv og samfunnsliv

Tettere samarbeid mellom skole og arbeidsliv er sentralt for at barn og unge skal mestre og trives gjennom hele opplæringsløpet. Samarbeidet kan gjøre opplæringen mer praktisk og virkelighetsnær.

Slik får elevene større forståelse og innsikt i arbeidslivet de etter hvert skal delta i. Samtidig kan dette inspirere til deltakelse i lokalt og regional arbeidsliv. Samarbeid med kultur- og næringsliv er sentralt for å fremme innovasjon og skaperkraft hos de unge. En sterkere gründerkultur kan skapes ved å ha entreprenørskap som tema i hele utdanningsløpet.

Kunnskapsgrunnlag:

2.1.10 Karriereveiledning

Alternative lærings- og inkluderingsarenaer

Frivillige organisasjoner og studieforbund er viktige aktører. De kan lage alternative opplæringsarenaer for innbyggere med ulike interesser og behov. Disse organisasjonene er verdifulle fordi de legger andre rammer for opplæring og inkludering enn læring i det tradisjonelle klasserommet.

Arbeids- og inkluderingsbedriftene er viktige aktører for tilrettelegging for å sikre tilknytning til arbeidslivet. Andre sentrale lærings- og inkluderingsarenaer er bibliotek, arkiv, Den kulturelle skolesekken, muséer og kulturarrangementer.

Sterke kunnskapsmiljøer med to fagskoler, høgskole og universitet

Unge i Innlandet har store muligheter for utdanning både på fagskole-, høgskole- og universitetsnivå. Det er viktig at disse institusjonene har gode og relevante studietilbud. Dette gjør det attraktivt å søke seg dit, både fra Innlandet og resten av landet.

Desentraliserte og fleksible etter- og videreutdanningstilbud på høyere nivå gir mulighet til å ta utdanning der man bor. Gode tilbud innen høyere utdanning vil føre til at flere unge bosetter seg i regionen etter endt utdanning. Det forutsetter at studietilbudene er tilpasset kompetansebehovet hos det regionale arbeidsmarkedet.

[Strategi for fleksibel og desentralisert høyere utdanning i Innlandet 2023-2026 \(PDF, 407 kB\)](#)

Kunnskapsgrunnlag:

2.2.5 Høyere yrkesfaglig utdanning

2.2.6 Høyere utdanning

2.3 Behov og ønsker om kompetanseutvikling

2.2 Strategier

Mål

I 2030 har Innlandet relevant og tilgjengelig utdanningstilbud som fremmer inkludering og livslang læring for alle.

Innbyggere

Barn og unge må sikres en trygg og god oppvekst allerede fra tidlige barneår. Det må også gis mulighet for kompetanseutvikling hos den enkelte gjennom hele livet. Dette er fundamentet for å kunne delta i arbeids- og samfunnsliv.

Vi må bygge en sterkere kultur for læring og skape positive holdninger til utdanning og kompetanse. Da må vi ha gode, tilpassede tilbud.

Strategier for å nå målet

Vi må:

- sikre barn og unge trygge nærmiljøer med tilgang til gode barnehager, skoler og skolefritidsordninger
- sikre inkluderende og helhetlige utdanningsløp med gode overganger
- utvikle attraktive, tilgjengelige og relevante studietilbud i samarbeid med nærings- og arbeidsliv
- utvikle relevante og tilpassede tilbud for livslang læring
- sikre digital kompetanse hos befolkningen
- sikre at utsatte grupper blir integrerte gjennom tilpasset opplæring og kvalifisering

Innovasjon og utvikling

Et samfunn i stadig endring trenger nye løsninger. Det kan skje gjennom økt samarbeid og tilrettelagt forskning og utvikling.

Nye løsninger skapes også gjennom inkludering av dem med annerledes kunnskap og erfaring.

Strategier for å nå målet

Vi må:

- utvikle kompetanse som bidrar til en bærekraftig utvikling og grønn omstilling
- forsterke mangfoldskompetansen og nye, pedagogiske tilnærminger som gir økt toleranse og inkludering
- nye studieløp for yrkes- og fagutdanning
- styrke rekruttering til arbeids- og næringsliv gjennom praksis- og traineeordninger.
- forsterke entreprenørskap i hele utdanningsløpet
- styrke samarbeidet mellom forsknings- og utdanningsinstitusjoner
- styrke samarbeidet mellom kompetanse- og forskningsinstitusjoner og næringslivets klynger

Infrastruktur og arenaer

Fundamentet for kompetanseutvikling i hele fylket ligger i utdanningstilbudenes tilgjengelighet.

Det handler også om alternative opplæringsarenaer som legger andre rammer for inkludering og læring.

Den digitale infrastrukturen er grunnleggende for fleksible, tilgjengelige og desentraliserte tilbud.

Strategier for å nå målet

Vi må:

- sikre desentraliserte og fleksible etter- og videreutdanningstilbud
- sikre struktur og tilbud i videregående opplæring
- sikre struktur og tilbud i desentralisert utdanning på fagskole-, høgskole- og universitetsnivå
- bygge en stabil, digital infrastruktur som grunnlag for arbeid, lek og læring
- styrke samhandlingen mellom kompetanse- og forskningsmiljøer og kommuner, nærings- og samfunnsliv.
- videreutvikle alternative lærings- og inkluderingsarenaer for unge og de utenfor utdanning og arbeid.

Handlingsprogram

Gå rett til handlingsprogrammet for tema kompetanse og livslang læring:

Fylkessatsinger

Distriktssatsinger

By- og regionsentersatsinger

3 Arbeidsliv og arbeidsplassutvikling



Mål

I 2030 har Innlandet et inkluderende og innovativt arbeidsliv som sikrer arbeidsdeltakelse og verdiskaping.

Indikatorer knyttet til målet:

- **Endring i andel sysselsatte siste fem år:** prosentvis endring de siste fem årene i hvor stor andel av befolkningen som er sysselsatt med arbeidssted i Innlandet.
- **Mottakere av uføretrygd:** andel av befolkningen 18–54 år som er mottakere av uføretrygd.
- **Arbeidsledighet:** andel av arbeidsstyrken som er registrert helt eller delvis arbeidsledig hos Nav.
- **Sysselsetting blant innvandrere:** andel av innvandrere 20–66 år som er sysselsatt.
- **Lavinntekt:** andel av befolkningen som bor i husholdninger med vedvarende lavinntekt.

3.1 utfordringer og muligheter i Innlandet

Et tilgjengelig arbeidsliv med og mulighet for alle til å delta

Mulighet til å delta i arbeidslivet skal gjelde alle, uavhengig av funksjon. Det er nedfelt i Likestillings- og diskrimineringsloven at arbeidslivets organisasjoner skal arbeide aktivt og målrettet for å fremme likestilling og hindre diskriminering.

Likestilling betyr i denne sammenhengen likeverd, like muligheter og like rettigheter. Et inkluderende arbeidsliv må kunne gi tilgang på godt utformede universelle arbeidsplasser og løsninger. Det er avgjørende for at hele arbeidskraftreserven skal kunne delta i arbeidslivet.

Mer om et tilgjengelig arbeidsliv

+

Kunnskapsgrunnlag:

3 Arbeidsliv

Behov for arbeidskraft

Innlandet har behov for arbeidskraft for å videreføre et godt velferdssamfunn. Eldrebølgen vil kreve mange nye arbeidsplasser innen helse- og omsorgssektoren. Samtidig kan det være utfordrende å rekruttere rett kompetanse, spesielt i distriktene.

Arbeid er også grunnleggende for at hver enkelt skal føle seg inkludert i samfunnet og opprettholde en god levestandard. Et inkluderende arbeidsliv preget av mangfold og ulikheter gir rom for nytenking og innovasjon. Innovasjon og grønn omstilling vil kunne skape nye arbeidsplasser.

Mer om behov for arbeidskraft

+

Kunnskapsgrunnlag:

2.3.3.2 Udekket kompetansebehov hos bedrifter

Utfordringer relatert til utenforskap

Det er høy andel unge utenfor utdanning og arbeidsliv. Samtidig er andelen uføre og lavinntektsfamilier høy i deler av fylket.

Lavinntektsfamilier er husholdninger med vedvarende lav inntekt.

Innlandet er blant fylkene med lavest andel yrkesaktive i arbeidsstyrken. Innsats må rettes mot å få arbeidskraftreserven inn i utdanning og arbeid.

Mer om utfordringer relatert til utenforskap

+

Kunnskapsgrunnlag:

3.2 Arbeidsstyrken

3.3 Utenfor arbeidsstyrken

3.4 Årsaker til frafall og utenforskap

Omstilling og endring i arbeidslivet

Arbeidslivet står overfor endringer som vil skje raskere enn tidligere. Økt digitalisering og robotisering vil føre til at mange jobber forsvinner. På den andre siden gir omstilling muligheter og behov for kompetanse og nye

arbeidsplasser, blant annet for å dekke behovet innenfor velferdstjenestene.

Et flerkulturelt arbeidsliv vil også stille krav til økt mangfoldskompetanse og -ledelse. Endringene som skjer i arbeidslivet, vil også føre til at flere ønsker å etablere sin egen virksomhet. Omstillingen i arbeidslivet vil by på utfordringer for dem som har lav eller ingen utdanning eller står utenfor arbeidslivet.

Vi må legge til rette for samskaping mellom aktørene i privat og offentlig sektor for å løse denne utfordringen og skape et inkluderende arbeidsliv.

Hva er digitalisering? Digitalisering handler om å bruke teknologi til å fornye, forenkle og forbedre. Digitalisering kan gi økt verdiskaping og innovasjon og bidra til å øke produktiviteten både i privat og offentlig sektor.

Mer om omstilling og endring i arbeidslivet

+

Kunnskapsgrunnlag:

2.3.3.1 Omstillingsevne

Varierte arbeidsplasser og kompetansearbeidsplasser

Innlandet må dyrke fortrinnene. Og det må vi gjøre i lag, slik at vi kan konkurrere til oss folk. For uten folk, legges skoler ned og tjenester kuttes til beinet.

Magnus Grundstad (19) fra Follebu

Utvikling av relevante arbeidsplasser er særlig viktig for å rekruttere unge, nyutdannede personer som ønsker seg et liv i Innlandet. Vi må bygge videre på Innlandets fortrinn ved å skape attraktive, framtidsette arbeidsplasser i Innlandet.

Dette gjelder jobber innen:

- bioøkonomi
- primærlandbruket- og matnæringer
- grønn industribygging
- reiseliv og opplevelser og kulturnæringer
- cyber- og samfunnsikkerhet
- nettverket VR-INN og spillmiljøet og AR- og VR-teknologi
- helse- og velferdsteknologi

Mer om varierte arbeidsplasser og kompetansearbeidsplasser

+

[Bioøkonomistrategi for Innlandet 2017-2024 \(PDF, 18 MB\)](#)

[Styringsdokument reiseliv \(PDF, 19 MB\)](#)

Kunnskapsgrunnlag:

[3.1 Næring og sysselsetting](#)

Samhandling i klynger og nettverk

Samhandling mellom næringsliv, kunnskapsinstitusjoner og offentlig virksomhet kan bidra til et innovativt næringsliv.

Dette skjer blant annet gjennom kompetanseheving og kunnskapsdeling i klynger og nettverk. Slik økes mulighet for innovasjon og verdiskaping.

Samarbeid og satsing vil øke FoU-innsatsen i næringslivet. FoU står for forskning, utvikling og innovasjon.

Mer om samhandling i klynger og nettverk

+

[Strategi for forskning, utvikling og innovasjon i Innlandet 2021-2024 \(PDF, 2 MB\)](#)

Arbeidsintegrering og kvalifisering

Innvandrere i Innlandet trenger gode løsninger for arbeidsintegrering og tilrettelegging for å komme inn i arbeidslivet. God tilrettelegging kan være mulighet til å etablere virksomhet eller kvalifisere seg for andre jobbmuligheter.

Fagkvalifiserte og høyt utdannende innvandre skal gis mulighet for å delta i arbeidslivet når utdanningen er godkjent (NOKUT). Integrering- og kvalifiseringsarbeidet skjer i nært samarbeid mellom fylkeskommunen, kommuner, sivilsamfunn og næringsliv.

Mer om arbeidsintegrering og kvalifisering

+

Kunnskapsgrunnlag:

[1.6 Innvandrere](#)

Rekruttere relevant kompetanse

Det er utfordrende å rekruttere relevant kompetanse, spesielt i distriktene.

Manglende relevant kompetanse får stor betydning for bedrifters vekst og verdiskaping. Det kan også påvirke kvaliteten på kommunenes tjenestetilbud til sine innbyggere.

Praksisplasser og trainee-ordninger for dem med høy utdanning kan bidra til at flere unge rekrutteres og velger å bli boende i Innlandet. Dette gjelder ikke minst unge med innvandrerbakgrunn.

Mer om å rekruttere relevant kompetanse

+

Kunnskapsgrunnlaget:

2.3.3.2 Udekket kompetansebehov hos bedrifter

Nye rekrutteringsformer

Det er for mange uten arbeid og utdanning i Innlandet. Mange innvandrere er kvalifiserte og har erfaring som fylket trenger. Samtidig er det vanskelig å komme seg i arbeid.

Flere bedrifter og virksomheter må utfordres til å tenke annerledes og mer innovativt om rekruttering. Spesielt er det viktig å unngå ulike former for diskriminering i rekrutteringsarbeidet. Både offentlig og privat virksomhet bør ansette og tilby opplæring på arbeidsplassen for personer uten eller med mangelfull CV.

Praksisplasser er viktig både som inngang til arbeidslivet og for å fullføre en fagutdanning.



Ferskvann

Mer om å tørre å rekruttere annerledes

+

Kunnskapsgrunnlag:

3.4.3 Diskriminering

Den digitale arbeidshverdagen

En god digital infrastruktur er helt sentralt for å drive næringsvirksomhet i Innlandet. Det er også en forutsetning for fjernarbeidsplasser.

Koronapandemien har vist at vi kan utføre jobbene våre hjemmefra selv om kontorlokalene er i det sentrale mjøsområdet eller Oslo. Den digitale arbeidshverdagen gir nye muligheter for flytting til Innlandet, ikke minst til distriktene.

Flere av deltidsinnbyggerne i Innlandet benytter fritidsboligen som arbeidssted. På den måten kan de tilbringe lengre perioder på hytta. Deltidsinnbyggere er personer som tilbringer mye tid i fylket vårt fordi de eier fritidsbolig her, men de er folkeregistrert i et annet fylke.

3.2 Strategier

Mål

I 2030 har Innlandet et inkluderende og innovativt arbeidsliv som sikrer arbeidsdeltakelse og verdiskaping.

Innbyggere

Arbeidsplasser er viktig for å beholde og rekruttere innbyggere.

Det er behov for arbeidskraft i mange bransjer. Samtidig er det en utfordring å skaffe arbeidskraft med rett kompetanse. Et arbeidsliv som legger til rette for å rekruttere og inkludere flere som ikke er arbeid, er derfor viktig.

Strategier for å nå målet

Vi må:

- utvikle fleksible og varierte arbeidsplasser i hele fylket
- utvikle et arbeidsliv som ivaretar likestilling, inkludering og mangfold
- rekruttere mennesker med mangelfull CV eller redusert arbeidsevne
- utvikle lederskap og mangfoldskompetanse som fremmer inkludering og kultur for læring hele livet
- videreutvikle trainee-ordninger og praksisplasser for rekruttering av ung arbeidskraft

Innovasjon og utvikling

Det er behov for å tenke nytt innen rekruttering og utvikling av nye arbeidsplasser. Klynger og nettverk bidrar til erfaringsutveksling og innovasjon. Slik kan man fremme en inkluderende og utviklingsorientert organisasjonskultur der læring hele livet står sentralt.

Strategier for å nå målet

Vi må:

- fremme innovasjon og nytenkning som styrker mangfoldsledelse og inkluderer flere i arbeid
- fremme innovasjon i offentlig sektor som sikrer gode og tilgjengelige tjenester i hele fylket
- utvikle kultur for medarbeiderdrevet innovasjon (intraprenørskap) i arbeidslivet
- forsterke innovasjon i næringslivet som kan skape nye grønne arbeidsplasser

Infrastruktur og arenaer

Innlandet består av mange små og mellomstore bedrifter. Næringsgrunnlag, kunnskapsmiljøer og samarbeid er svært ulikt mellom regionene.

Det er etablert flere innovative klynger i fylket. De danner basis for videre utvikling av arbeidsplasser og et inkluderende arbeidsliv.

Infrastruktur handler også om veg, bane og god digital tilgang for å sikre verdiskaping og nye arbeidsplasser.

Strategier for å nå målet

Vi må:

- sikre godt utbygd digital infrastruktur og bidra til at Innlandets arbeidsliv fremmer digitale og fleksible løsninger. Dette sikrer bosetting i hele fylket.
- forsterke samhandling mellom kunnskaps- og forskningsmiljøer, klynger og bedriftsnettverk som grunnlag for nyskaping og vekst
- utvikle desentraliserte, innovative kontorfellesskap
- sikre mobilitet og transport som gir mulighet for arbeid i hele fylket

Handlingsprogram

Gå rett til handlingsprogrammet for tema arbeidsliv og arbeidsplassutvikling:

Fylkessatsinger

Distriktssatsinger

By- og regionsentersatsinger

4 Lokalsamfunn, møteplasser og kultur



Mål

I 2030 har Innlandet attraktive, tilgjengelige og bærekraftige byer og lokalsamfunn for alle.

Indikatorer knyttet til målet:

- **Trivsel i nærmiljøet:** andel som oppgir at de trives i nærmiljøet sitt.
- **Føle seg utenfor:** andel som oppgir at de ofte føler seg utenfor.
- **Tilgang til rekreasjonsområder:** andel bosatte med trygg tilgang til rekreasjonsområder.
- **Tilgjengelighet på servicetilbud:** andel som oppgir at de har problemer med tilgjengelighet på butikker og servicetilbud i sin kommune på grunn av nedsatt funksjonsevne eller manglende tilrettelegging.
- **Tilgjengelighet på offentlig transport:** andel som oppgir at de har problemer med tilgjengelighet på offentlig transport i sin kommune på grunn av nedsatt funksjonsevne eller manglende tilrettelegging.

Kunnskapsgrunnlag: 4 Lokalsamfunn, møteplasser og kultur

4.1 utfordringer og muligheter i Innlandet

Attraktive og levende byer og lokalsamfunn

Vi må investere mer i byene for å gjøre de attraktive, både for stor og liten. Med muligheter i byene, og et bedre kollektivtilbud fra tettstedene, vil Innlandet bli et sted for alle.

Maren Henriksen (16) fra Lillehammer

Attraktive byer, tettsteder og nærmiljøer er viktig for innbyggere, næringsliv og besøkende.

Regionsentrene, omkringliggende kommunesentre og bygder er gjensidig avhengig av hverandre.

Sterke regionsentre er nødvendig for et godt tjeneste- og utdanningstilbud og et robust kultur- og næringsliv. Det gir grunnlag for utvikling av regionalt samarbeid, nyskaping, vekst og utvikling i hele Innlandet.

I et fylke med store avstander og små lokalsamfunn, kan det være utfordrende å opprettholde gode tilbud der folk bor. Fritidsinnbyggere bidrar til styrket grunnlag for lokal handel og service. På den annen side kan de utfordre tjenestetilbudet for små kommuner.

Levende lokalsamfunn er viktig for alle som bor i og besøker fylket. Det handler om stedets evne til å skape utvikling gjennom egne tiltak. Dette skapes i samarbeid mellom det offentlige, innbyggere, lokalt kultur- og næringsliv samt frivillige organisasjoner. Gode møteplasser bidrar til å skape levende steder.

I tillegg til relevante jobber og offentlige tjenester, er møtesteder for opplevelser og ulike kulturtilbud avgjørende.

Mer om attraktive byer og lokalsamfunn

+

Kunnskapsgrunnlag:

4.4. Attraktive byer, tettsteder og nærmiljøer

Attraktivitetsmodellen er utviklet ved Telemarksforskning. Den analyserer hvilke krefter som styrer flytting og arbeidsplassvekst. De har gjennomført en analyse for Elverum:

Regional analyse 2021 Elverum

Boliger for alle

Gode bomiljøer og ulike typer eie- og leieboliger er en forutsetning for levende lokalsamfunn i fylket.

Med et økende antall eldre, må det skapes boliger og bomiljøer som fungerer gjennom hele livet. Da kan flere bo hjemme lenger. Behovet for ressurskrevende institusjonsplasser blir dermed mindre. Gode og sentralt beliggende tilbud til vanskeligstilte på boligmarkedet er en sentral oppgave for kommunene.

I sentrale områder ekskluderes mange fra boligmarkedet på grunn av høye boligpriser. Knapphet på arealer og sterk byfortetting kan gi dårligere kvalitet på bomiljø og uteområder.



Ferskvann

Distriktene mangler ofte tilgang til egnede boliger. Prisforskjellen mellom nye og brukte boliger er utfordrende. En sterkere innsats, og offentlig-privat samarbeid, er nødvendig for å bedre boligtilbudet i distriktene. Dette er viktig både for å beholde egne innbyggere og rekruttere nye.

Kunnskapsgrunnlag:

4.1 Hvordan bor innlendingen?

Tilgjengelighet og mulighet for alle til å delta

Lokalsamfunn må utformes slik at barndom, oppvekst og voksenliv gir tilgang på godt utformede universelle omgivelser. Det er avgjørende for inkludering og deltakelse.

Dette er nedfelt i Likestillings- og diskrimineringsloven og handler om likeverd og like muligheter. Det handler også om åpne og trygge lokalsamfunn med plass for alle, uavhengig av blant annet tro, funksjonsevne, hudfarge, etnisitet, kjønn, seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk.

Universell utforming gjør at alle, uansett funksjonsevne, opplever god tilgjengelighet både ute og inne, i egen bolig, i institusjoner og på offentlige plasser. Mulighet til å delta i lek, aktivitet og organiserte fritidstilbud skal gjelde alle, uavhengig av funksjonsevne.

Like viktig er nærhet til butikk, arbeidsplass, barnehage og skole, kultur- og fritidsaktiviteter, møteplasser og friområder. Nærhet og god tilgjengelighet til hverdagens aktiviteter kan også stimulere flere til å gå, sykle eller bruke lette elektriske kjøretøy.

Universell utforming omhandler også service, tjenester og IKT-løsninger.

God mobilitet er en forutsetning for deltakelse og inkludering. Innlandets spredte bosetting og lange avstander gir stor bilavhengighet. Det er utfordrende å ha et offentlig transporttilbud for alle, særlig i distriktene.

God infrastruktur for både veg og bane er en viktig forutsetning for mobilitet i Innlandet.

I denne regionale planen betyr mobilitet muligheten for innbyggere, deltidsinnbyggere og besøkende til å forflytte seg for å kunne delta i samfunnsliv, arbeidsliv og fritidsaktiviteter.

Det er utarbeidet en egen mobilitetsstrategi for Innlandet. Den konkretiserer satsinger for økt mobilitet og tilgjengelighet.

Visjon: I Innlandet skal alle kunne reise bærekraftig, trygt og effektivt.

Utvalgte strategier knyttet til tilgjengelighet:

4.3 Samordne og utnytte transportressursene for innbyggere og tilreisende i distriktene

4.4 Arbeide for mobilitetstiltak som bedrer folkehelsen

4.6 Arbeide for at alle deler av reisen blir universelt utformet.

[Mobilitetsstrategi for Innlandet 2021-2030 \(PDF, 9 MB\)](#)

De sju prinsippene for universell utforming

+

Enkel og intuitiv i bruk

Utformingen skal være lett å forstå uten hensyn til brukerens erfaring, kunnskap, språkferdigheter eller konsentrasjonsnivå.

Forståelig informasjon

Utformingen skal kommunisere nødvendig informasjon til brukeren på en effektiv måte.

Toleranse for feil

Utformingen skal minimalisere farer og skader som kan gi ugunstige konsekvenser, eller minimalisere utilsiktede handlinger.

Like muligheter for alle

Utformingen skal være brukbar og tilgjengelig for personer med ulike ferdigheter.

Fleksibel i bruk

Uansett individuelle preferanser og ferdigheter. Den synshemmede skal kunne høre, den hørselhemmede se og så videre.

Lav fysisk anstrengelse

Utformingen skal kunne brukes effektivt og bekvemt med et minimum av besvær.

Størrelse og plass for tilgang og bruk

Hensiktsmessig størrelse og plass skal muliggjøre tilgang, rekkevidde, betjening og bruk, uavhengig av brukerens kroppsstørrelse, kroppstilling og mobilitet.

Den digitale infrastrukturen

Digital tilgjengelighet er en utfordring. Mange steder er det dårlig dekningsgrad for fiber og mobiltelefon.

Tilgang til stabil digital infrastruktur er grunnlaget for utdanning, arbeidsliv, aktivitet og deltakelse i samfunnet. Det handler om barn og unges kommunikasjon, lek og læring. Det omfatter også arbeidslivets nye forventninger og muligheter til fjernarbeid. Tilgang til service og tjenester digitalt vil også være avgjørende, særlig for eldre.

Digital infrastruktur, digitale tjenester og tilbud må derfor ha lav brukerterskel og kunne benyttes av alle. Det krever at hele befolkningens digitale kompetanse stadig utvikles og vedlikeholdes.

Mer om den digitale infrastrukturen

+

Kunnskapsgrunnlag:

1.3.2 Digitalt utenforskap og diskriminering på grunn av alder

Kulturarv og kulturliv

Innlandets historie og rike kulturarv er viktig for by- og lokalsamfunnenes identitet og innbyggernes tilhørighet og trivsel. Kulturarven med sine mange arenaer har en viktig funksjon i inkluderingsarbeidet. Mange legger ned mye frivillig innsats for å sikre og formidle kunnskap om kulturarven.

Det jeg savner i Innlandet er arrangementer for både barn, ungdommer, voksne og eldre. (...) Jeg tror sånne arrangementer kunne gjort Innlandet enda mer inkluderende, og det ville tiltrukket folk fra andre fylker også.

Benedicte Andrå (17) fra Løten

Folkekulturen står sterkt med blant annet musikk, dans og mat- og håndverkstradisjoner. Det er en rekke museer i Innlandet, flere med nasjonalt ansvar. Alle er viktige møteplasser som bidrar til å forvalte, formidle og utvide vår historiske hukommelse.

I et inkluderende samfunn er kunst- og kulturlivet mangfoldig, levende og inspirerende. Biblioteker, museer, idrettsanlegg og tilrettelagte friluftslivsområder, er viktige arenaer der mennesker kan møtes.

Ulike kulturarrangement og aktiviteter åpner for et mangfold av ulike uttrykk. Dette er viktig for læring, økt toleranse og fellesskapsfølelse og kan påvirke bolyst, trivsel og folkehelse. Levende kulturarv og kulturliv er også med på å skape levende byer og tettsteder.

Mer om kulturarv og kulturliv

+

Kunnskapsgrunnlag:

4.6 Kunst og kultur

Friluftsliv og de uformelle møteplassene

Innlandet har en unik og mangfoldig natur som gir innbyggere og tilreisende gode muligheter for friluftsliv og rekreasjon. Friluftsliv i nærmiljøet gir anledning til daglig fysisk aktivitet og kan skape uformelle møteplasser for folk med ulik bakgrunn og i alle aldre.





Mostafa Pourbayat

Det er viktig å ivareta behovet for friområder og sammenhengende sti- og turveinnett. Dette kan inspirere alle til å ta i bruk områdene. Uorganisert aktivitet etableres når nærmiljøet er tilrettelagt for det.

Frivillig arbeid, deltakelse og møteplasser

Lag og foreninger er viktige bidragsytere for inkludering og fellesskap i lokalmiljøet. Frivillige organisasjoner tilbyr et bredt spekter av fritidsaktiviteter. Idrettslige og kulturelle opplevelser, opplæring, beredskap og helse- og omsorgstjenester er eksempler på dette.

Organisasjonslivet er en kilde til kompetanse og læring og en viktig arena for integrering og inkludering i sosiale fellesskap.

For å forsterke deltakelse fra innbyggere med minoritets- og innvandrerbakgrunn er det aktuelt å legge til rette for kompetanseutvikling i frivillig sektor. Økt mangfoldskompetanse vil kunne utvide rammene for aktivitet og deltakelse.

I lokalsamfunn med befolkningsnedgang og aldrende befolkning, kan det bli utfordrende å opprettholde aktiviteten i frivillig arbeid. Dette kan gi utfordringer knyttet til rekruttering, lederutvikling og aktivitetstilbud.

Samtidig er eldre ofte en ressurssterk gruppe som sammen med deltidsinnbyggerne ønsker å gjøre en innsats.

Kulturstrategi for Innlandet 2021-2026 har en egen satsing på kulturelle arenaer, møteplasser og landskap.

Kulturstrategi for Innlandet 2022-26

+

[Kulturstrategien for Innlandet 2022-26 \(PDF, 21 MB\)](#)

Mer om frivillighet

+

Målsetningen er at Innlandet skal ha en god fysisk infrastruktur og sterk frivillig sektor. Dette skal sikre kulturell aktivitet og skape levende byer og tettsteder.

En god fysisk infrastruktur og sterk frivillig sektor utvikles ved å:

- innta en mobiliserende og koordinerende rolle for å utvikle den fysiske infrastrukturen for kulturlivet i Innlandet
- utvikle inkluderende og mangfoldige møteplasser for deltakelse, opplevelser, livskvalitet og livslang læring

- bidra til gode planleggingsprosesser med behovsvurderinger og medvirkning av brukergrupper
- styrke frivillighetens betydning i lokal samfunnsutvikling gjennom god tilgang til egnede lokaler og anlegg
- etablere sambruk og samarbeid mellom kommuner om oppgradering og bruk av kulturarenaer som tilfredsstillende kulturuttrykkenes tekniske behov

Kunnskapsgrunnlag:

4.5 Frivillighet

Det flerkulturelle Innlandet

Innlandet har alltid vært et grenseområde og samfunn med mangfold hvor sørsamisk urbefolkning, skogfinner, romani/tatere representerer tre av fem nasjonale minoriteter. Deres historie, språk, kulturuttrykk og næringstradisjoner er en ressurs for innlandssamfunnet. Vi har et spesielt ansvar for å ivareta dette.

Innlandet har også mange innbyggere med innvandrer- og flyktningbakgrunn. Kulturelt mangfold i lokalt samfunns- og arbeidsliv gir nye perspektiver og ressurser og kan inspirere til utvikling og nyskaping.

Et forsterket samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner, arbeidsliv og frivillig sektor kan forsterke inkludering og deltakelse. Det er økende behov for å øke den flerkulturelle forståelsen og forsterke mangfoldskompetansen både i organisasjons-, arbeids- og samfunnsliv.

Mer om det flerkulturelle Innlandet

+

Kunnskapsgrunnlag:

1.6 Innvandrere

1.7 Urbefolkning og nasjonale minoriteter

4.2 Strategier

Mål

I 2030 har Innlandet attraktive, tilgjengelige og bærekraftige byer og lokalsamfunn for alle.

Innbyggere

Det viktigste i lokalsamfunnet er menneskene og stedets identitet og kultur.

Sosialt bærekraftige samfunn er preget av tillit, trygghet, tilhørighet og lik tilgang til goder. Et likestilt og inkluderende samfunn betyr at ingen mennesker skal oppleve vold, hat eller hets fordi de er annerledes.

De fysiske omgivelsene bidrar til å sette rammer for det sosiale livet. Det er avgjørende å tilrettelegge for deltakelse og samarbeid. Slik kan alle påvirke og bidra i utviklingen.

Strategier for å nå målet

Vi må:

- sikre at byer og lokalsamfunn oppleves som attraktive og tilgjengelige
- sikre tilgang til varierte og tilpassede boliger i hele fylket
- sikre tilgang til aktivitet og friluftsliv i hverdagen
- stimulere til forsterket deltakelse fra barn og unge i samfunns-, idretts- og organisasjonsliv
- legge til rette for eldres deltakelse og bidrag i lokalsamfunnet
- sikre lokal identitet og livskvalitet gjennom tilgang til kunst- og kulturopplevelser og lokal kulturarv
- sikre at språk, kultur- og næringstradisjoner hos urfolk og nasjonale minoriteter er godt ivaretatt
- sikre bosetting og god integrering av flyktninger og innvandrere
- sikre rekruttering, engasjement og deltakelse i frivillig arbeid og møteplasser på tvers av generasjoner

Innovasjon og utvikling

Gjennom god samhandling kan det utvikles løsninger, tilbud og fysisk utforming som gir bedre lokalsamfunn for alle. Det handler om å stimulere lokale initiativ og sikre bred involvering som utløser ressurser.

Gode og åpne prosesser er nødvendig. Det forankrer valg av løsninger og sikrer levende og attraktive byer og lokalsamfunn med aktivitet og deltakelse.

Strategier for å nå målet

Vi må:

- stimulere kommunene til by- og stedsutvikling sammen med lokalt kultur- og næringsliv, barn og unge og lag og foreninger
- motivere til interkommunalt samarbeid eller nettverksarbeid for å løse utfordringer og levere tjenester med god kvalitet
- oppfordre til samlokalisering og samarbeid mellom offentlig, privat og frivillig sektor om innovative løsninger som sikrer tjeneste- og servicetilbud
- bruke kunst og kulturarven i arbeidet med by- og stedsutvikling
- sikre at tjenester og tilbud har lav brukerterskel og kan benyttes av alle

Infrastruktur og arenaer

Et stort fylke med spredt bebyggelse krever ulike løsninger. Det må tas utgangspunkt i stedenes egne ressurser og forutsetninger.

Infrastruktur handler om kulturhus, idrettsanlegg, bibliotek og museer. Velfungerende veier, jernbane og mobilitet er også en forutsetning for å kunne delta i organisasjons- og samfunnsnivå.

Den digitale infrastrukturen er avgjørende for arbeidsliv og lek og læring hos unge. Formelle og uformelle arenaer handler om hvordan vi organiserer og samhandler for å videreutvikle sosiale fellesskap og forsterke inkluderingen.

Strategier for å nå målet

Vi må:

- forsterke regionsentrene og den gjensidige interaksjonen de har med mindre omkringliggende lokalsamfunn for å sikre et godt handels-, tjeneste- og utdanningstilbud og et robust kultur- og arbeidsliv.
- sikre kommunesentrenes tjenestetilbud, møteplasser og arrangementer
- bygge ut digital infrastruktur for vekst og utvikling i samfunns- og arbeidsliv
- sikre mobilitet og tilgjengelighet slik at alle kan delta i arbeids- og hverdagsliv
- etablere møteplasser som inviterer til mangfold, aktivitet og læring

Handlingsprogram

Gå rett til handlingsprogrammet for tema lokalsamfunn, møteplasser og kultur:

Fylkessatsinger

Distriktssatsinger

By- og regionsentersatsinger

5 Handlingsprogram 2026

Handlingsprogrammet konkretiserer hvordan vi skal nå målene for planens tre satsingsområder:

- Kompetanse og livslang læring
- Arbeidsliv og arbeidsplassutvikling
- Lokalsamfunn, møteplasser og kultur

I regional plan betyr inkludering å delta på like vilkår i sosiale fellesskap, ha like muligheter for å mestre og ha reell innflytelse på reglene i fellesskapet. Inkludering innebærer at du kan ta utdanning, delta i arbeidslivet og i sosialt og kulturelt hverdagsliv.

Innlandsstrategiens føringer for ny regional plan:

- tilbud om gode og tilpassede utdanningsløp og mulighet for å lære hele livet
- et velutviklet arbeidsliv med plass for alle
- attraktive og levende byer og lokalsamfunn med
 - et variert og rikt kunst- og kulturliv med tilbud til alle
 - en stor og mangfoldig frivillig sektor som stimulerer til deltakelse og livskvalitet

Handlingsprogram 2026 viser både nye og igangsatte prosjekter/piloter og programmer som støtter oppunder mål og strategier i planen.

I tillegg er andre relevante, vedtatte strategier/handlingsprogram for Innlandet koplet til handlingsprogrammet.

Målsetningen har vært å gjøre planen relevant for alle kommuner og regioner i Innlandet og å motivere og inspirere til sterkere tverrfaglig samarbeid, også på tvers av forvaltningsnivåer.

Handlingsprogrammet er derfor delt opp i:

- fylkessatsinger
- distriktssatsinger
- by- og regionsentersatsinger

I arbeidet med å fornye handlingsprogrammet for 2026 er det noen områder som spesielt bør omtales.

Arbeidskraft og kompetanse

I Innlandsstrategien 2024–2028 er det understreket at samfunnsendringer og omstilling vil kreve arbeidskraft og kompetanse. Innlandet er et mangfoldig samfunn som med bedre inkludering kan ta arbeidskraftreserven i bruk. Forutsetningene for deltakelse i arbeid og verdiskaping er knyttet til livskvalitet, god helse og utdanning og et inkluderende og likestilt arbeidsliv.

Vi blir stadig flere eldre som er ved god helse og lever lengre. I et aldersvennlig samfunn skal det være mulig å leve et aktivt og godt liv. Dette er også samfunn som er attraktive for alle.

Likeverdig tilbud av service og tjenester til Innlandets befolkning er utfordrende i landets mest spredtbebygde fylke. I tillegg er den demografiske utviklingen med stadig flere eldre og færre fødte krevende. Næringslivets, kommunenes og fylkeskommunens økonomi, kompetanse og omstillingsevne er avgjørende.

Universell utforming

For at alle skal ha like muligheter for å delta i samfunnet er det en forutsetning at det er god tilgjengelighet. Krav om universell utforming er nedfelt i lov, og i 2026 er det prioritert midler til å igangsette arbeidet med strategien Innlandet universelt utformet 2030. Satsingen handler om tilgjengelighet og mulighet for alle til å delta med tanke på:

- kompetanse og livslang læring
- arbeidsliv og arbeidsplassutvikling
- lokalsamfunn, møteplasser og kultur
- universelle reiselivsdestinasjoner (for eksempel samarbeidet om utvikling av Beitostølen – satsingen skal skje i samarbeid med kompetansemiljøet på Beitostølen og Øystre Slidre kommune)

Det flerkulturelle Innlandet

Innlandet har alltid vært et grenseområde og et samfunn med mangfold, hvor sørsamisk urbefolkning, skogfinner, romani/tatere representerer tre av fem nasjonale minoriteter.

Deres historie, språk, kulturuttrykk og næringstradisjoner er en ressurs for innlandssamfunnet. Vi har et spesielt ansvar for å ivareta dette. Innlandet har også mange innbyggere med innvandrer- og flyktningsbakgrunn. Kulturelt mangfold i lokalt samfunns- og arbeidsliv gir nye perspektiver og ressurser og kan inspirere til utvikling og nyskaping. Handlingsprogrammet forsøker å speile dette.

Flerkulturelt perspektiv er et overordnet perspektiv som bør være gjennomgående i alle satsinger og tiltak.

Kommunene og interkommunale politiske råd (IPR)

Dette er viktige samarbeidsparter. IPR-ene har også strategier som kan være relevante for samarbeid og konkretisering av oppfølging. Det skal jobbes videre for å forankre og iverksette planens handlingsprogram og se denne i sammenheng med IPR-enes strategier og satsinger.

Nye samarbeidsavtaler mellom Innlandet fylkeskommune og hvert av de interkommunale politiske rådene blir lagt til grunn for et forsterket samarbeid og innsats om oppfølging av regional plan.

Inkluderingsperspektivet i kommunal planlegging

Kommunenes plan- og utviklingsarbeid er viktig sett i lys av å skape sosialt bærekraftige lokalsamfunn. Den sosiale bærekraft-dimensjonen må forsterkes og konkretiseres både i samfunns- og arealplanleggingen. Det

handler om attraktive inkluderende lokalsamfunn med møteplasser og fritids- og kulturtilbud til alle.

Dette følges nå opp gjennom de mange areal- og transport-samarbeidene (ATP-samarbeidene) vi har i Innlandet.

Samarbeid og samordning av faglige og økonomiske virkemidler

Fylkestingets budsjettvedtak 16.12.2025 bevilget 3.0 millioner kroner øremerket til oppfølging av planens handlingsprogram i 2026.

I oppfølging av handlingsprogrammet er det viktig å koordinere og samordne økonomiske og faglige ressurser slik at det skapes gode synergieffekter og økt kunnskap. Dette vil også kunne stimulere til innovasjon og utvikling innenfor planens satsingsområder.

Også aktiv bruk av andre økonomiske ordninger er viktig, herunder å benytte søkbare ordninger for prosjektmidler nasjonalt, gjennom EUs programmer og Interreg- midler for å nå målene i planens satsingsområder.

Handlingsprogram for 2026 er en oppdatert versjon av handlingsprogram 2025.

[Handlingsprogram 2026 ble vedtatt i fylkesutvalget 03.03.2026 i sak PS 25/2026](#)

Hva satser vi på?

Handlingsprogrammet er bygd opp etter planens tre satsingsområder:

- Kompetanse og livslang læring
- Arbeidsliv og arbeidsplassutvikling
- Lokalsamfunn, møteplasser og kultur

Utviklingen av det inkluderende Innlandet skal bygge på visjonen om Innlandet – Eventyrlige muligheter – som er nedfelt i Innlandsstrategien. Denne visjonen skal vi ha som ledestjerne i arbeidet.

Hovedmålet er:

Innlandet skal være et inkluderende samfunn for alle

5.1 Kompetanse og livslang læring

Mål

I 2030 har Innlandet relevant og tilgjengelig utdanningstilbud som fremmer inkludering og livslang læring for alle.

5.1.1 Fylkessatsinger

Gjennom et trygt og inkluderende oppvekstmiljø skal vi motvirke og redusere sosial ulikhet og fremme inkludering slik at flere ungdommer fullfører og består videregående skoler i Innlandet. Et kvalitativt godt oppvekstmiljø krever tidlig innsats, samordnede tjenestetilbud og en forankring i lokalsamfunnet gjennom åpen dialog.

Innlandet fylkeskommune samarbeider med grunnskolene gjennom rådgivernettsverk for å sikre en god overgang fra grunnskole til videregående. Innlandet fylkeskommune legger vekt på kvalitet gjennom regionale rådgivernettsverk, digitale tilbud og samarbeid med skoler, oppfølgingstjenesten og næringsliv.

Det er behov for å evaluere og samordne ny kunnskap som vi har tilegnet oss gjennom ulike satsinger og prosjekter initiert fra statlige og regionale myndigheter. Erfaringsgrunnlaget kan være med å bidra til å styrke kommunenes arbeid med å fremme et godt oppvekstmiljø, gjerne på tvers av kommunegrensene.

Ansvarlig: Statsforvalteren

Samarbeidspartnere: kommuner og regioner, skoler og lokalsamfunn, Innlandet fylkeskommune, KS og Nav

Koblinger til andre satsinger: K2 og K15

Prioritering: kort sikt (arbeidet er satt i gang)

Målet er at flere unge og voksne skal gjennomføre videregående opplæring.

Tilbudsstrukturen i videregående opplæring for ungdom og voksne vektlegger fleksible utdanningsløp som er tilpasset elever og deltakere. For å lykkes med dette er vi avhengig av samarbeidet mellom aktørene i utdanning og arbeidsliv og skape en bedre kobling mellom utdanningstilbud og etterspørsel fra partene.

Dette gjøres ved å:

- videreutvikle og kontinuerlig oppdatere kunnskapsgrunnlaget om kompetansebehov, tilbud og etterspørsel i Innlandet
- etablere tidlig samarbeid mellom skole, karrieresenter og bedrift for å sikre praksis- og læreplasser
- mobilisere og motivere arbeids- og næringslivet (etterspørselssiden) til å definere egne utdanningsbehov i samarbeid med videregående skole, Karriere Innlandet, fagskole, høgskole og universitet
- utvikle alternative opplæringsmodeller som bidrar til at flere kan ta utdanning uavhengig av bo-/skolested
- utvikle flere fleksible, kortere tilbud innen enkelttemner eller kortere moduler på bakgrunn av etterspørsel etter tilbudet fra arbeidslivet
- styrke samarbeidet mellom utdanningsinstitusjoner og næringsklynger/bedriftsnettverk om utvikling av fleksible utdanningstilbud

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: videregående skoler, Karriere Innlandet, Nav og partene i arbeidslivet

Koblinger til andre satsinger: K1 og K15

Prioritering: kort sikt

K3 Yrkesfagnettverk

+

Dette er et fast og strukturert lokalt/ regionalt samarbeid mellom skole og arbeidsliv. Skolene har det overordnede ansvaret for å legge til rette for møter med lokale bedrifter knyttet til de yrkesfaglige programområdene skolen tilbyr. Målet er å sikre god sammenheng mellom opplæring i skole og opplæring i bedrift, samt økt kvalitet i alle deler av yrkesopplæringen.

Temaer i nettverksmøter:

- Formidling og rekruttering
- Organisering og gjennomføring av YFF
- Læreplanforståelse
- Økt yrkesretting og -relevans i opplæringen
- Vurderingskompetanse
- Hospiteringsordning og kompetansetiltak

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: videregående skoler og bedrifter i Innlandet

Koblinger til andre satsinger: K1, K2 og K4

Prioritering: kort sikt

K4 Læreplassgaranti 2025–2027

+

Læreplassgarantien i Innlandet fylkeskommune er en ordning som skal sikre at elever som oppfyller visse kriterier får læreplass etter Vg2. Garantien innebærer at man etter fullført og bestått Vg1 og Vg2 i et lærefag ved en av de skolene som omfattes, og oppfyller kravene, er man garantert læreplass.

Ordningen gjelder foreløpig for avgangselever fra Vg2 høsten 2025–2027 ved 5 videregående skoler i fylket innen 16 ulike lærefag.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: videregående skoler og bedrifter i Innlandet

Koblinger til andre satsinger: K1, K2 og K5

Prioritering: kort sikt

K5 Menn i helse

+

Prosjektet Menn i helse i Innlandet er en del av et nasjonalt rekrutteringstiltak som skal få flere menn inn i helse- og omsorgsykker med fagbrev som helsefagarbeider. Målgruppen er arbeidssøkende menn (og kvinner) fra ca. 25 år og oppover, registrert hos Nav, og norskferdigheter på nivå B1.

Deltakerne starter som helserekrutter og veksler mellom praksis og teori, med økonomisk støtte fra Nav og lønn fra kommunen underveis.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: videregående skoler, Nav og kommuner

Koblinger til andre satsinger: K1, K2 og K4

Prioritering: kort sikt

K6 Prosjekt Innsats

+

Prosjekt INNsats er et samarbeidsprosjekt (2023–26) mellom Innlandet fylkeskommune og Nav Innlandet. Målet med prosjektet er å tilby skreddersydde karrierelæringsaktiviteter og karriereplanlegging til personer i alderen 19–30 år, slik at de fullfører fag- og yrkesopplæring.

Alle regioner deltar i prosjektet, og personellmessig er det styrket karriereveiledningstjeneste i Kongsvinger-regionen og i Gjøvik-regionen.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune og Nav

Samarbeidspartnere: bedrifter i Innlandet

Koblinger til andre satsinger: K1, K2 og K4

Prioritering: kort sikt

K7 Forsøk «Jobbveileder»

+

NAV Innlandet og Innlandet fylkeskommune har søkt om og fått innvilget forsøksmidler til forsøket «Jobbveileder» for perioden 2024–2026. Jobbveileder-satsingen er knyttet til regionene Lillehammer og Sør-Østerdal.

Målsettingen for prosjektet er å utforske om en jobbveileder vil bidra til at flere arbeidssøkere/deltakere gjennomfører opplæring, økt bruk av opplæringstiltaket og øke andel voksne som fullfører videregående opplæring.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune og Nav

Samarbeidspartnere: bedrifter i Innlandet

Koblinger til andre satsinger: K1 og K2

Prioritering: kort sikt

K8 Energisenteret Hunderfossen

+

Innlandet fylkeskommune har inngått et samarbeid med Energisenteret om «Teststasjonen» og «Energimontøren».

Energisenteret har sammen med samarbeidspartnere og Innlandet fylkeskommune utviklet et pedagogisk tilbud om og for elektrisk sikkerhet.

Ansvarlig: Energisenteret

Samarbeidspartnere: Innlandet fylkeskommune og bedrifter i Innlandet

Koblinger til andre satsinger: K1, K2 og K4

Prioritering: kort sikt

K9 Internasjonal erfaring for elever, lærlinger og lærere i Innlandet

+

Reis Ut er fylkeskommunes internasjonale servicekontor/fagmiljø som tilrettelegger for internasjonal erfaring i videregående opplæring. Kontoret er en sentral aktør i arbeidet med Erasmus+, Europas største program for utdannings- og utvekslingssamarbeid. Kontoret er knyttet til fagopplæringsenheten. Kontoret fungerer som en regional ressurs for internasjonale prosjekter og gir råd og støtte knyttet til utvikling, gjennomføring og kvalitetssikring av Erasmus+-prosjekter for skoler, samarbeidsorgan og lærebedrifter.

Reis Ut skal styrke videregående opplæring og senere arbeidslivets evne til å møte framtidige kompetansebehov. Erfaringsutveksling og læring gjennom internasjonalt samarbeid kan være nyttig og relevant for omstilling og utvikling av innlandssamfunnets næringsliv.

Gjennom strategisk bruk av Erasmus+ -programmet bidrar kontoret til kompetanseutvikling og innsikt i flerkulturelle utfordringer og mangfoldkompetanse hos elever, lærlinger og ansatte. Slik kan internasjonal erfaring kan overføres til regionalt arbeidsliv i Innlandet.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: videregående skoler, Karriere Innlandet, Nav og partene i arbeidslivet

Koblinger til andre satsinger: K1, K2, K3 og K4

Prioritering: kort sikt

K10 Inkluderende russemarkering

+

En nasjonal arbeidsgruppe har utarbeidet en strategi og handlingsplan for en ny type avgangsfeiring fra 2026.

Regjeringen er opptatt av lokal forankring, og fylkestinget har nå behandlet forslag om ny avgangsmarkering for videregående skole. Hovedmålet er å legge til rette for en inkluderende feiring der alle kan delta. Som en del av dette arbeidet er det laget utkast til en felles kalender på tvers av fylkene for avslutningen av skoleåret 2025/2026. Her er de felles nasjonale eksamenene flyttet til før 17. mai.

Arbeidet har skjedd i samarbeid med russepresidenter, elevråd og skolenes avgangskontakter for å sikre en inkluderende markering. For å støtte opp om dette er det satt av midler til skolene, basert på elevtall, øremerket inkluderende arrangementer. Elevrådet ved den enkelte skole er involvert i hvordan disse midlene skal disponeres.

Ordningene evalueres senest etter tre år. Årlig bevilgning er 2 millioner kroner for perioden 2025–2028.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: videregående skoler og Innlandet ungdomsråd

Koblinger til andre satsinger: K1 og K2A

Prioritering: kort sikt

K11 Voksenkontakt for borteboere ved videregående skoler

+

Det skal etableres voksenkontakt for borteboere ved alle skoler som skal veilede og hjelpe borteboerne. Her vil fylkeskommunen bidra til å etablere en kultur for gjensidig læring og utveksling av erfaring mellom skolesteder for å lære av hverandre for å finne og utvikle gode løsninger.

Årlig bevilgning er 5 millioner kroner i perioden 2025–2028.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: videregående skoler og Karriere Innlandet

Koblinger til andre satsinger: K1 og K2

Prioritering: kort sikt (arbeidet er satt i gang)

K12 Oppfølgingstjenesten i Innlandet

+

Oppfølgingstjenestens mandat er å få unge mellom 15 og 24 år som ikke er i videregående opplæring, tilbake til skole eller arbeid. For å lykkes i arbeidet er oppfølgingstjenesten avhengige av å samarbeide med aktuelle aktører som videregående skoler, Nav, kommunene og Karriere innlandet for å kunne tilby gode og relevante tiltak. Tiltakene skal bygge bro til et opplæringsløp og være både aktiviserende og kvalifiserende.

Dette gjøres ved å tilby:

- råd og veiledning
- tiltak, opplæring og aktivitet
- livsmestring og sosialisering
- forebyggende tiltak

Et satsingsområde for oppfølgingstjenesten er å hindre frafall i videregående opplæring gjennom oppfølging av ungdom i overgangen mellom ungdomskolen og videregående skole. Oppfølgingstjenesten har tatt i bruk modellen MIO (motiverende individuelt overgangsarbeid) i samarbeid med kommunene.

Intensjonen med MIO er å gi veiledning og oppfølging til elever i ungdomskolen som grunnskolen vurderer kan ha utfordringer med gjennomføring av ordinær videregående opplæring. For å lykkes er det utviklet rutiner for tettere og mer systematisk samarbeid når det gjelder overgangsarbeid rette mot identifiserte elever i grunnskolen.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: videregående skoler, Nav og Karriere Innlandet

Koblinger til andre satsinger: K1, K2 og K10

Prioritering: kort sikt

K13 UngInvest Innlandet – forsterket innsats rettet mot ungdom i utenforskap

+

Det er et fireårig prosjekt der det etableres en læringsarena/enhet av UngInvest i Innlandet. UngInvest Innlandet skal jobbe for å motvirke utenforskap gjennom å investere i unge som er i ferd med å droppe ut, etter modell av UngInvest Buskerud.

Målet er økt innsats for å få unge tilbake til utdanning /jobb. Bevilgning 5 millioner kroner årlig for perioden 2026–2028 – forsterket innsats for inkludering.

Det er også fylkestingets intensjon at UngInvest skal bli hovedmodell for det styrkebaserte læringstilbudet og at det i løpet av fireårsperioden skal erstatte andre lignende og/eller tilstøtende tiltak som blant annet «Finn din vei» ved at antallet Unginvest-avdelinger utvides.

Evalueringsprosjektet i hele fylket utføres i løpet av første halvår 2028.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: Nav, andre regionale aktører, utdannings- og forskningsinstitusjoner og relevante arbeidslivsaktører

Koblinger til andre satsinger: A1, A2 og A3

Prioritering: kort sikt

K14 Prosjekt – Kriminalitetsforebyggende innsats

+

Det er etablert et 3-årig prosjekt i samarbeid med Innlandet politidistrikt for perioden 01.01.2026–31.12.2028. Prosjektet er opprettet etter initiativ fra fylkesordføreren.

Prosjektet skal være en brobygger mellom politi og de videregående skolene i Innlandet. Målet er å forebygge kriminalitet blant ungdom.

Prosjektet skal iverksette tiltak i de videregående skolene og heve kompetanse blant ansatte i skolen og hos skoleeier. Tverrfaglig samordning og tidlig innsats er grunnpilarer i prosjektet.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune og Innlandet politidistrikt

Samarbeidspartnere: Nav, relevante aktører som har ansvar ut mot barn og unge

Koblinger til andre satsinger: K11 og K12

Prioritering: kort sikt

K15 Strategi for fleksibel og desentralisert høyere utdanning med handlingsprogram

+

Målet er å øke tilgangen til fleksible utdanningstilbud av høy kvalitet, tilpasset arbeidslivets og individers behov. Strategien styrker samarbeid mellom utdanning og arbeidsliv, kobler tilbud og etterspørsel og sikrer tilgjengelighet i hele Innlandet.

Gode rammebetingelser, herunder økonomiske, for utdanningsinstitusjonene er et eget innsatsområde i strategien.

Fylkeskommunen koordinerer tilbud i samarbeid med NTNU Gjøvik, Universitetet i Innlandet, Fagskolen Innlandet, karrieresentrene og høgskolesentre i regionene. Et godt kunnskapsgrunnlag er avgjørende. Valdres-regionen utvikler et kvalitativt kartleggingsverktøy som testes i flere regioner for å supplere eksisterende kvantitative data med mer kvalitative innsikter.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: Universitetet i Innlandet, NTNU, Fagskolen Innlandet, Karriere Innlandet, høgskolesentrene i Tynset og Kongsvinger, KS, Nav, Statsforvalteren, interkommunale politiske råd og arbeidslivet

Koblinger til andre satsinger: K1, K2, K3, K5, K17, K20, K22, K24, A6, A8, A9, A11

Prioritering: kort sikt (arbeidet er satt i gang)

K16 Styrke digital kompetanse

+

Digitalt utenforskap er en utfordring for mange i dagens samfunn, og det er et mål å heve den digitale kompetansen for at flere skal oppleve å være inkludert.

Det er i samarbeid med Eldrerådet i Innlandet fylkeskommune, gjennomført en undersøkelse om hvilke tilbud som finnes i kommunene i Innlandet, hvilke tilbud som er ønsket og hva fylkeskommunen kan bidra med. Det kom svar fra 35 kommuner.

Med utgangspunkt i kartleggingen og diskusjoner i en arbeidsgruppe, er det laget en plan for det videre arbeidet. Det er lagt opp til bred deltakelse blant annet fra alle de fire fylkeskommunale rådene. En eller flere møteplasser planlegges for å øke kunnskapen om tilbud som finnes, erfaringsutveksling og arbeid med nye tiltak.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: fylkeskommunale og kommunale råd, frivillige organisasjoner, kommuner, Karriere Innlandet og andre

Koblinger til andre satsinger: L3, L7, L10, L11 og L12

Prioritering: pågår

K17 Bedriftsintern opplæring Innlandet

+

Gjennom ordningen Bedriftsintern opplæring (BIO) kan bedrifter som skal omstille seg få tilskudd for å gi ansatte ny, nødvendig kompetanse for å klare omstillingen.

I Bedriftsintern opplæring kobler bedriftene seg til kunnskapsleverandører på en effektiv måte, og opplæringen tilpasses behovene til den enkelte bedrift. BIO-ordningen er et viktig insitament for livslang læring og kan også bidra til inkludering og økt verdiskaping.

Ordningen har blitt godt mottatt, og videreføres i 2026.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: bedrifter i Innlandet og ulike kunnskapsleverandører

Koblinger til andre satsinger: A1 og A2

Prioritering: kort sikt

K18 Kompetanseprogram om mangfold og integrering

+

Det er utarbeidet og godkjent et Kompetanseprogram om mangfold og inkludering. Dette skal bidra til økt kunnskap og forståelse av vårt flerkulturelle samfunn, inkludering/integrering og antidiskriminering. Det handler om alle mennesker.

Målet er å spre kunnskap, invitere til å bygge nettverk, dele erfaringer, bidra til at mangfoldet verdsettes, gode holdninger og samarbeid om positive tiltak.

Kompetanseprogrammet inneholder en lang rekke tiltak, men er ikke statisk og nye tiltak kan komme til.

Sentrale tiltak som er planlagt i 2026:

- Aktiv bruk av e-læringstilbudet som er utarbeidet om nasjonale minoriteter og urfolk som del av arbeidet mot rasisme
- E-læringstilbud om mangfoldkompetanse: E-læringstilbudet vi har laget om nasjonale minoriteter og urfolk har fått en meget god mottakelse, og vi har så langt presentert det i ulike sammenhenger, om lag 25 steder og blant annet på sosiale medier. Både flyktningetjenestene og Universitetet i Innlandet har ytret ønske om et samarbeid for å lage et tilbud for å styrke mangfoldkompetansen hos dem selv og andre, som næringslivet og Nav.
- Møteplasser: Det skal legges til rette for og gjennomføre regionale og lokale samlinger, møteplasser/arenaer for samhandling og erfaringsdeling for å jobbe for bedre inkludering, arbeid mot rasisme, diskriminering og hatefulle ytringer. Dette gjelder mennesker med mange ulike bakgrunner. Samtidig ønsker vi å benytte disse møteplassene til å løfte fram ulike former for kultur, spesielt fra minoriteter, og stimulere til aktiviteter og samarbeid med og mellom flere.
- Bistå i gjennomføringen av handlingsplanen mot hets fra Innlandet ungdomsråd: Ungdomsrådet i Innlandet har deltatt i prosjektet «Sammen mot samehets» i regi av Wergelandsenteret og Narviksenteret. Rådet utarbeider sin egen handlingsplan, som vil være forankret i rådets egen prinsipp- og strategiplan.

To tiltak som det er bevilget penger til gjennom driftsbudsjettet er også viktige og inngår som en del av programmet:

- Årlig konferanse om rasisme og bedre inkludering
- Økt satsting på skogfinner og romanifolk/tatere

Det ble i revidert budsjett i fylkestinget i februar bevilget 200 000 kroner til dette arbeidet. Dette vil inngå i Kompetanseprogrammet når det revideres.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: kommuner, frivillige organisasjoner, Likestillingscenteret, Nav, Statsforvalteren, Sametinget, Bufdir, Glomdalsmuseet og Skogfinsk museum

Koblinger til andre satsinger: K1, K2, K19, A1, A2, L3 og L8

Prioritering: kort sikt (arbeidet er satt i gang)

K19 Sør-samisk bosetting og kultur – Kunnskapsformidling og kompetanseheving

+

Fylkeskommunen har i mange år arbeidet aktivt for å øke kunnskapen om samisk fortidig kultur i våre områder. At samisk bosetting og bruk strakte seg mye lenger vest og sør, og bakover i tid, enn tidligere antatt, ble tydelig med det oppsiktsvekkende funnet av en samisk boplass fra vikingtid ved Aursjøen i Lesja i 2006. I

Nord-Østerdalen er det kjent en del samiske boplasser fra 1700- og 1800-tallet, men materialet vi har om samisk arkeologi i Innlandet er veldig mangelfullt.

I lys av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport, er det klart at sørsamisk område har vært spesielt utsatt for historiske feiltolkninger, ved utstrakt bruk av den såkalte «framrykningsteorien», som hevdet at samer kom til Midt-Norge og Innlandet først på 1700-tallet. Hypotesen har påvirket samenes rettsvern og bidratt til sterk grad av fornorskning og usynliggjøring av sørsamisk kulturarv.

Vi i Innlandet må derfor ta ansvar og bidra til økt kunnskap om samisk kulturarv i fylket vårt. Det er nødvendig med innsats for å øke egen kompetanse, registrere kulturminner og andre historiske kilder, og ikke minst formidle kunnskap om sørsamisk kulturarv til befolkningen, med vekt på barn og unge.

Det er nødvendig med tett samarbeid med samiske tradisjonsbærere for å kunne arbeide med temaet på en god måte, deres kulturkompetanse og landskapsforståelse er essensiell. Innlandet fylkeskommune har samarbeidsavtale om samisk kulturminnevern med Sametinget, det er behov for å øke innsatsen og oppfølgingen av samarbeidsavtalen.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: Sametinget, samiske kulturbærere og aktuelle kommuner

Koblinger til andre satsinger: K1, K2, K18, L3 og L8

Prioritering: kort sikt

K20 Kvalifiseringsplan for innvandrere

+

Målet med planen er økt gjennomføring av utdanningsløp, stabil tilknytning til arbeidslivet og økt deltagelse i sivilsamfunnet for innvandrere. Innlandet fylkeskommune har ansvar for regionalt integreringsarbeid, inkludert utarbeidelse av kvalifiseringsplan for innvandrere.

Med grunnlag i et omfattende, forskningsbasert kunnskapsgrunnlag, er nå status og muligheter for innvandreres kvalifisering og arbeidsinkludering i fylket kartlagt. Arbeidet er forankret i samarbeid med kommuner, interkommunale politiske råd (IPR), Nav Innlandet, og utdanningssektoren.

En sentral del av planen er å identifisere og adressere de barrierene som hindrer gjennomføring av utdanningsløp. Ved å styrke innvandreres kompetanse og utdanningsgrunnlag vil dette bidra til en mer robust og varig tilknytning til arbeidslivet. Det er også avgjørende å legge til rette for sosial integrering og tilhørighet, slik at innvandrere kan få en aktiv rolle i sine lokalsamfunn.

En viktig satsing i kvalifiseringsplanen er arbeidsinnvandrere. Utvikling av et helhetlig velkomstilbud for arbeidsinnvandrere, som et strategisk verktøy for både arbeidsinkludering og sosial integrering, slik at Innlandet blir en attraktiv region for kompetanse og mangfold.

En helhetlig velkomstpakke bør tilbys tidlig i oppholdsfasen for å sikre en trygg start og rask integrering. Den gir informasjon om hverdagsliv, offentlige tjenester, språk- og utdanningstilbud, jobbmuligheter, Nav-ordninger og nettverksdeltakelse, supplert med digitale og flerspråklige ressurser.

Tiltaket utvikles i samarbeid med kommunene, Nav og sivilsamfunnet. Velkomstpakken støtter satsingene i T10-prosjektet (Envision Innlandet) ved å koble innvandrere til arbeidsgivere og utdanning gjennom digitale plattformer som MindDig og bidrar til å realisere målet om 10 000 grønne jobber innen 2030. Samtidig forebygger tidlig og helhetlig integrering utenforskap for kommende generasjoner ved å styrke tilhørighet, foreldrestøtte og barnas forutsetninger for utdanning og sosial deltakelse.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: Universitetet i Innlandet, Nav Innlandet, kommuner, Karriere Innlandet, Innlandet fylkes flerkulturelle råd, frivillige organisasjoner og arbeidslivet

Koblinger til andre satsinger: K1, K2, A1, A2, A4, og L3

Prioritering: kort og lang sikt (arbeidet er satt i gang)

K21 Evaluering og forskning på helsefaglig nemnd for skoleskyssen i Innlandet

+

Det er etablert en helsefaglig nemnd for skoleskyssen i Innlandet. Denne skal bistå skoleskyssplanleggerne i Innlandstrafikk med medisinskfaglige vurderinger i saker knyttet til søknad om spesialskyss (skoleskyss med legerklæring). Et eksempel på dette kan være elever som har drosje alene pga. psykiske plager og lidelser.

Helsefaglig nemnd er etablert som et treårig prosjekt og består av en lege og en psykolog. Helsefaglig nemnd finansieres fra rammeområde kollektivtransport. Blant målene for prosjektet er at flere elever skal mestre ordinær skoleskyss. Samtidig er det viktig at ikke skolefraværet øker som følge av prosjektet.

Det er vedtatt at ordningen skal evalueres årlig og etter tre år, men det er behov for midler til dette arbeidet. Deler av evalueringen kan gjøres som egevaluering. Det søkes ikke om midler for 2026. Det kan være aktuelt å søke om midler i 2027, men det vil neste års erfaring med nemnda vise.

I tillegg er det ønskelig å etablere et forskningsprosjekt som kan gi mer innsikt og kunnskap i hvordan elever opplever skoleskyssen og hvilke tiltak som er effektive for å få flere elever til å mestre ordinær skoleskyss. Prosjektet har stor forskningsinteresse, og det kan være aktuelt å koble på masterstudenter.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: Universitetet i Innlandet og NTNU

Koblinger til andre satsinger: K1 og K2

Prioritering: kort sikt (arbeidet er satt i gang)

K22 Systematisk kompetanse- og karriereutvikling i skolen

+

Dette er en ny statlig tilskuddsordning som innfører et helhetlig system som skal erstatte tidligere enkeltstående strategier. Målet er å gi ledere, lærere og alle andre ansatte gode muligheter for utvikling gjennom hele yrkeslivet, samt gjøre sektoren til en attraktiv arbeidsplass for å rekruttere og beholde kompetanse.

Ordningen omfatter:

- Profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede: Alle nyutdannede lærere skal få veiledning de to første årene for å sikre en trygg overgang fra utdanning til yrke.
- Videreutdanning: Det innføres en tilskuddsordning der staten dekker 75 % av kostnadene for at kommuner/eiere kan gi ansatte permisjon med lønn for å ta videreutdanning. Dette gjelder nå også fagarbeidere og andre yrkesgrupper, ikke bare lærere.
- Kollektiv kompetanseutvikling: Tilskuddsordninger som skal løfte kompetansen til hele personalet på arbeidsplassen, basert på lokale behov og i partnerskap med universiteter, høyskoler eller fagskoler.
- Lederutvikling: Videreføring og utvikling av tilbud til styrelser, rektorer og andre ledere.
- Spesialiserte roller og funksjoner: Etablering av karriereveier for lærere og andre ansatte som ønsker utvidet ansvar og faglig fordypning uten å bli ledere.

Systemet bygger på at kompetanseutviklingen skal være langsiktig, forutsigbar og basert på lokale behov. Det legges stor vekt på «likeverdige partnerskap» mellom barnehage/skole og universitets- og høyskolesektoren. Systemet fases inn gradvis. Enkelte endringer starter i 2025, mens nye forskrifter og tilskuddsordninger for videreutdanning og kollektiv kompetanseutvikling trer i kraft fra 2026.

Fylkeskommunen skal etablere et rådgivende samarbeidsforum. Forumets hovedfunksjon er å sikre at arbeidet med kompetanseutvikling er forankret i lokale behov og skjer i samarbeid mellom ulike aktører i sektoren.

Forumet skal ha en representativ sammensetning og inkluderer følgende aktører:

- Representanter for fylkeskommunale og private videregående skoler
- Lærebedrifter
- Universiteter, høyskoler, fagskoler eller andre relevante kompetansemiljøer
- Partene i arbeidslivet lokalt
- De mest sentrale arbeidstakerorganisasjonene

I tillegg kan andre relevante aktører som yrkesopplæringsnemnda, Statped og PP-tjenesten inviteres inn, og i aktuelle fylker kan statlige samiske videregående skoler inkluderes.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: universitets- og høyskolesektoren, partene i arbeidslivet, arbeidstakerorganisasjonene

Koblinger til andre satsinger: K1, K2, K4, K24 og A5

Prioritering: kort sikt (arbeidet er satt i gang)

5.1.2 Distriktssatsinger

K23 Videreutvikle trainee-ordninger

+

For å få bedre rekruttering til stillinger i distriktene, arbeider vi med å videreutvikle trainee-ordningene for nyutdannede studenter. Arbeidet er satt i gang i Nord-Østerdal og Valdres og koples opp mot eksisterende

trainee-ordninger.

En trainee ansettes for ett eller to år og har arbeidsperioder i en til tre bedrifter/offentlig forvaltning. Dette gir offentlig og privat arbeidsliv tilgang til relevant, nyutdanna kompetanse og trainee-ene får en god start på yrkeslivet. Det viser seg at også mange blir værende i regionen etter trainee-perioden. Dette er avhengig av et godt faglig og sosialt opplegg i tillegg til den vanlige arbeidsdagen.

Det kan også være aktuelt å utvikle en trainee-ordning for innvandrere med høyere utdanning.

Ansvarlig: Valdres næringshage og Rørosregionen næringshage i samarbeid med interkommunale politiske råd i de to regionene

Samarbeidspartnere: Trainee Innlandet, Trainee Trøndelag, offentlige og private arbeidsgivere, utdanningsinstitusjoner, Innlandet fylkeskommune, Nav, NHO og LO

Koblinger til andre satsinger: K5, K9, A7, A8 og A9

Prioritering: kort sikt som ordinær trainee-ordning, lang sikt for å utvikle egen ordning for innvandrere

5.1.3 By- og regionsentersatsinger

K14 Felles innsats og samarbeid med utdanningsinstitusjonene

+

Vi må samarbeide og gjøre en felles innsats for å videreutvikle utdanningsinstitusjonene i Innlandet.

Dette handler om utdanningstilbud som treffer arbeidskraft- og kompetansebehovet i fylket.

Universitetet i Innlandet (INN) og NTNU Gjøvik er sentrale aktører. Arbeidet kobles til samarbeidsavtaler som nå skal fornyes. Det er igangsatt doktorgradsarbeid innenfor de tre nye planenes tematikk: inkludering, samfunnsikkerhet og klima, energi og miljø.

Ansvarlig: Universitetet i Innlandet og NTNU i Innlandet

Samarbeidspartnere: Innlandet fylkeskommune, Regionalt partnerskap, Fagskolen i Innlandet, høgskolesentrene i Innlandet, Karriere Innlandet og relevante regionselskaper

Koblinger til andre satsinger: K1, K2, A1, A2, A5 og L10

Prioritering: kort sikt

5.2 Arbeidsliv og arbeidsplassutvikling

Mål

I 2030 har Innlandet et inkluderende og innovativt arbeidsliv, som sikrer arbeidsdeltakelse og verdiskaping.

5.2.1 Fylkessatsinger

Vi må utvikle et innlandskonsept for inkluderende og likestilt arbeidsliv. Innlandet fylkeskommune Nav, KS, NHO, Statsforvalteren og LO går sammen om et forpliktende samarbeid om økt innenfor skap i arbeidslivet Innlandet. Satsinger som Arbeidskraftløftet, Likestilt arbeidsliv og tiltak fra de andre partene er virkemidler som skal bidra til dette.

Fylkeskommunen har også satt av midler til andre inkluderingstiltak som kommer inn under dette felles løftet (A3). Fylkeskommunen og Nav Innlandet koordinerer og følger opp samarbeidet, og utarbeider felles kunnskapsgrunnlag og tiltaksplaner. Arbeidet følges opp ved hjelp av statistikk og analyse fra Innlandsstatistikk.

Likestilt arbeidsliv er en sertifiseringsordning for offentlige og private virksomheter for å utvikle en organisasjonskultur og virksomhetsstyring som fremmer inkludering, likestilling og mangfold. Det handler om helhetlig jobbing med mål og innsatsområder, kunnskapsbasert samarbeid og erfaringsdeling om hvordan skape et inkluderende og likestilt arbeidsliv som bidrar til å forebygge og redusere utenfor skap.

Arbeidet kan knyttes tett til IA-avtalen, aktivitets- og redegjøringsplikten i likestillingsloven og FNs sosiale bærekraftdimensjon. Satsingen skjer i nært samarbeid med Agder fylke som har det nasjonale ansvaret for sertifiseringsordningen og utrulling i alle landets fylker.

Regionalt arbeidskraftløft

NHO og NAV har initiert en regional satsing som retter søkelyset på hvordan vi sammen kan bidra til å løse samfunnets arbeidskraftbehov, med utgangspunkt i bedriftenes behov.

Arbeidskraftløftet inn i 2026 innebærer følgende satsingsområder:

- Økt innsats for oppfølging av ungdom
- Øke arbeidsinkluderingskompetansen hos både i offentlige og private virksomheter i Innlandet
- Å arbeide for en reduksjon i sykefraværet i Innlandet

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: NHO, Nav, LO, Innlandet fylkeskommune, Statsforvalteren, KS, og Likestillingscenteret

Koblinger til andre satsinger: A2, A4 og A5

Prioritering: kort sikt (arbeidet er satt i gang)

Innlandet har et betydelig potensial i den ubrukke arbeidskraften som finnes i regionen. For å møte fremtidens arbeidskraftbehov og sikre et mer inkluderende samfunn, iverksettes en styrket innsats for å få flere tilbake i arbeid.

Tilskuddet skal brukes til å samordne ressurser i fylkeskommunen i tett samarbeid med Nav og næringslivet, med en tydelig målsetting om å inkludere flere i ordinært arbeidsliv. Dette arbeidet er avgjørende for å gi mennesker som står utenfor arbeidslivet en ny sjanse, samtidig som det bidrar til å møte det økende behovet for arbeidskraft i flere sektorer.

Samarbeidet med arbeidsmarkedsbedrifter vurderes som en viktig del av strategien, da deres erfaring og kompetanse kan spille en sentral rolle i overgangen til arbeid. Samtidig vil kvalifisering og tilrettelegging for de som trenger det, sikre at arbeidsgivere får den støtten de trenger for å inkludere flere.

Denne satsingen handler ikke bare om å dekke arbeidsmarkedets behov, men om å skape muligheter for alle, bygge et sterkere samfunn og utnytte det potensialet som ligger i Innlandets arbeidsreserve. Det er en investering i mennesker, arbeidslivet og regionens fremtid. Forsterket innsats for inkludering av flere i næringslivet. Det samordnes i fylkeskommunen og med Nav og næringslivet som viktige samarbeidsparter. Det vurderes hvordan arbeidsmarkedsbedriftene kan trekkes inn. Dette er svært viktig for å sikre at flere blir inkludert i arbeidslivet og for bedre å dekke det framtidige arbeidskraftsbehovet.

Bevilgning for 2025: 4 millioner kroner.

Fylkestinget behandlet saken om fordeling av midler i oktober 2025: PS 85/2025.

Det er satt av midler til støtte og incentiver for arbeidsgivere, herunder innkjøp av veilederressurs knyttet til oppfølging i bedrift, kompensasjon for vikarbehov ifm. kompetanseheving, oppfølging og enkelttiltak ved behov «bedriftspakke» (for eksempel språkopplæring, tolketjenester).

Videre er det bevilget midler til livsmestringskurs for ungdom i samarbeid med oppfølgingstjenesten, forsterket og mer yrkesrettet språkopplæring og transportløsninger for flyktninger som trenger hjelp med å komme seg på jobb. Det settes også av midler til sertifiseringskostnader og kompetanseheving i rammen av sertifiseringsordningen Likestilt arbeidsliv. Tildelte midler for 2025 settes på fond og videreføres inn i neste budsjettperiode.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: Nav, arbeidsmarkedsbedriftene, Karriere Innlandet, og andre relevante arbeidslivsaktører

Koblinger til andre satsinger: A1, A4 og A5

Prioritering: kort sikt (arbeidet er satt i gang)

A3 Landbruket som arbeidsplass – Bondens nettverk

+

Bondens nettverk er en systematisk arbeidsmetode for å forebygge psykisk uhelse i landbruket og et sikkerhetsnett hvis en ulykke eller krise rammer en bonde. Nettverket består av ulike aktører som har en rolle når en slik situasjon oppstår.

Nettverket er også viktig i forebyggende sammenheng for å avdekke bønder som trenger hjelp. Målet med Bondens nettverk er å gi bonden en tryggere hverdag. Det er etablert Bondens nettverk i de fleste kommunene i Innlandet.

Innlandet fylkeskommune har bevilget 1 million kroner årlig for perioden 2025–2028. Midlene til Bondens nettverk skal gå til tiltak som er med på å støtte og sikre bondens helse.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: Kommunal landbruksforvaltning, landbruksorganisasjonene og Statsforvalteren

Koblinger til andre satsinger: A6, A7, og A8

Prioritering: kort sikt

A4 Innbygger- og kompetanserekuttering

+

T10 – Innbygger og talentattrahering for Innlandet gjennom økosystem-tilnærming.

Gjennom å delta i prosjektet, vil bedrifter, organisasjoner og kommuner bidra til å tiltrekke seg og beholde nye innbyggere i Innlandet. Dette skal de gjøre ved å samarbeide, bruke ny teknologi og ha en felles markedsføring av ledige stillinger og av Innlandet som bosted.

Bakgrunnen for prosjektet er at vi mangler arbeidskraft i Innlandet. Dagens arbeidsmarked er i stor grad preget av at folk flytter mellom bedrifter i regionen. Det er stor konkurranse om talentene innen teknologi og grønn industri. Bedrifter, kommuner og andre aktører har tidvis markedsført seg nasjonalt og da spesielt mot Oslo-regionen. I dette prosjektet skal de markedsføre seg mot det internasjonale arbeidsmarkedet.

Fylkesutvalget har bevilget 8 millioner kroner i regional medfinansiering til prosjektet for perioden ut 2026.

Ansvarlig: Kildegruppen AS

Samarbeidspartnere: kommuner, næringsliv, academia og andre relevante aktører

Koblinger til andre satsinger: K5, A1, A2, A4 og A6

Prioritering: kort sikt (arbeidet er satt i gang)

A5 Kompetansestrategi for Innlandet (Strategi for kompetanse og arbeidskraft)

+

Arbeidslivet i Innlandet står overfor store kompetanseutfordringer når det gjelder omstilling til det grønne skiftet. Mangel på arbeidskraft innebærer at det er nødvendig å prioritere kompetanse inn mot offentlig og privat virksomhet som er viktige for den nødvendige omstillingen.

En kompetansestrategi og et oppdatert kunnskapsgrunnlag vil være viktige verktøy for Kompetanseforum Innlandet. Strategien skal erstatte tidligere regional planer: Regional plan for kompetanse og arbeidskraft, Hedmark samt Regional plan for kompetanse, Oppland og Regional plan for verdiskaping, Oppland.

Det bør vurderes om denne strategien skal benevnes Strategi for kompetanse og arbeidskraft.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: Kompetanseforum Innlandet, kommuner, interkommunale politiske råd, utdannings- og forskningsinstitusjoner og relevante arbeidslivsaktører

Koblinger til andre satsinger: K15, A1, A2 og andre relevante handlingsprogram og tiltaksplaner

Prioritering: kort sikt

A6 Strategier og planer som følges opp

+

Innlandets arbeidsliv har behov for kompetanse og arbeidskraft. Rullering av strategier/handlingsplaner bør også legge til grunn inkluderingsperspektivet knyttet til arbeidsliv og arbeidsplassutvikling.

Innlandsporteføljen og handlingsplaner for jord- og skogbruk

Bioøkonomistrategien og Biovalley-prosjektet er slutført. Satsingene innen bioøkonomi videreføres i oppfølgingen av Innlandporteføljen og gjennom Tiltaksplan for jordbruket i Innlandet 2025–2030 og Tiltaksplan for skog- og tresektoren i Innlandet 2022–2025. Sistnevnte skal nå rulleres. Partnerskap for landbruk er en viktig arena.

Reiselivsstrategi for Innlandet

Ny reiselivsstrategi ble vedtatt av fylkesutvalget i juni 2025. Strategien har som mål å øke lønnsomheten i reiselivsnæringen.

5.2.2 Distriktssatsinger

A7 Kompetanseutvikling i fjell-landbruket

+

I 2023 ble Nasjonalt fjellandbrukssenter etablert. Senteret har finansiering over statsbudsjettet og fikk finansiering fra Innlandet fylkeskommune i etablerings- og oppstartsfasen.

Senteret skal blant annet jobbe med møteplasser og formidling av kunnskap. Senteret samarbeider blant annet med Storsteigen videregående skole, som er landets eneste naturbruksskolen i en fjellkommune.

Storsteigen videregående skole tilbyr i tillegg til naturbruksutdanning fagskoleutdanning innen grovførbasert husdyrproduksjon for fjellandbruket og voksenagronom.

I regioner i fjellområder uten naturbruksskoler, er andelen gårdbrukere med landbruksutdanning lavere enn i Nord-Østerdalen, hvor Storsteigen er lokalisert.

Landbrukskontorene, faglagene i landbruket og landbruksorganisasjonene er sentrale aktører for å skape lavterskel møteplasser.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: Nasjonalt senter for fjell-landbruk, Storsteigen videregående skole,

landbruksorganisasjonene, kommunenes landbrukskontorer og interkommunale politiske råd i Valdres, Nord-Gudbrandsdalen og Nord-Østerdal

Koblinger til andre satsinger: K15, A3 og A8

Prioritering: kort sikt

A8 Kompetanse og arbeidskraft i distriktskommuner

+

Mange distriktskommuner strever med rekruttering av fagfolk, særlig innenfor barnehage, skole, helse og sosial, plan og teknisk og kulturfeltet.

Et styrket samarbeid handler om å skape attraktive arbeidsplasser i distriktene gjennom å videreutvikle interkommunale, faglige samarbeid og nettverk. I tillegg må det satses på systematisk kompetanseutvikling for de ansatte.

Arbeidet knyttes til bygdeveksttaler og lokalsamfunnsutvikling. T10 skal iverksettes og gjelder hele fylket. Dette handler om å rekruttere og beholde arbeidskraft.

Ansvarlig: kommuner og interkommunale politiske råd

Samarbeidspartnere: Statsforvalteren, Innlandet fylkeskommune, Karriere Innlandet, utdannings- og forskningsinstitusjoner, høgskolesentrene i Innlandet og KS

Koblinger til andre satsinger: K15, A4, A56 og A7

Prioritering: kort sikt

A9 Bygdeveksttale i Sør-Østerdal

+

Kommunene Engerdal, Trysil, Våler og Åmot har inngått avtale med staten om å prøve ut virkemiddelet bygdeveksttale.

Hensikten med avtalen er å teste ut ny distriktpolitikk som fremmer vekst i de minst sentrale kommunene og som styrker samordninga av offentlige tiltak og virkemidler.

Innlandet fylkeskommune er også part i avtalen, som har som hovedmål å øke rekrutteringa til helsesektoren. Delmål for å oppnå dette handler om utdanning, rekruttering fra arbeidskraftreserven og boligsatsing.

2 millioner kroner til oppfølging.

Ansvarlig: de fire pilotkommunene

Samarbeidspartnere: Innlandet fylkeskommune, Fagskolen Innlandet, Karriere Innlandet, staten ved Kommunal- og distriktsdepartementet, Nav, Husbanken

Koblinger til andre satsinger: K15, A1, A4 og L17

Prioritering: kort sikt (arbeidet er satt i gang)

5.2.3 By- og regionsentersatsinger

A10 Innlandsporteføljen – Samarbeid mellom næringsklynger og kompetanse-/forskingsmiljøene

+

Vi må forsterke samarbeidet mellom næringsklynger og kompetanse- og forskningsmiljøene om inkluderende arbeidsliv.

Formålet er å styrke innovasjon og nyskaping med vekt på arbeid for alle, grønne arbeidsplasser og digitalisering i regionene.

Gjennom prosjektet Innlandsporteføljen, er målet å identifisere grønne og innovative vinnerprosjekter med størst verdiskapingspotensial i Innlandet. Prosjektet drives av Innlandet fylkeskommune i samarbeid med Statsforvalteren i Innlandet og Innovasjon Norge Innlandet.

Les mer på innlandsportefoljen.no

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune og Regionalt partnerskap

Samarbeidspartnere: Statsforvalteren, arbeidslivet, Universitetet i Innlandet, NTNU i Innlandet, Fagskolen i Innlandet, Karriere Innlandet, høgskolesentrene i Innlandet, interkommunale politiske råd og regionale utviklingsselskaper

Koblinger til andre satsinger: A1, A2 og A9

Prioritering: kort sikt

A11 Læringsfabrikken som kompetansesenter for industrifag

+

NCE Manufacturing er en nasjonal kompetanseklunge for vareproduserende industri som organiserer ca. 60 industribedrifter fra Innlandet. De ivaretar klyngeledelse, næringspolitiske interesser og flere kompetanse- og utviklingsprosjekter. Læringsfabrikken er NCEs plattform for kompetanseutvikling – med fokus på opplæring, utdanning og etter- og videreutdanning.

Læringsfabrikken er etablert under eget navn og samler klyngens arbeid med kompetanse med vekt på videregående opplæring, samarbeid med Fagskolen Innlandet og ulike tilbud for etter- og videreutdanning.

Læringsfabrikken har et uttalt mål om å bli et nasjonalt kompetansesenter for industrifag. Satsingen har særlig fokus på styrket rekruttering til teknologiske og industrielle yrkesfag, reduksjon av frafall i videregående opplæring, samt sikring av tilgang på kvalifisert arbeidskraft i Innlandet.

Helt fra oppstarten i 2021 har bidraget fra fylkeskommunen har hatt stor betydning for utvikling av konseptet og etablering av aktivitetene i Læringsfabrikken gjennom samarbeidsavtale og leieavtale.

Støtten for utvikling i perioden 2021–2025 utgjør til sammen 8,9 mill. kroner.

Læringsfabrikken ble også tildelt stimuleringsmidler for oppfølging av Regional plan for det inkluderende Innlandet 2023/2024 for å tilrettelegge for inkludering i arbeidslivet gjennom ordningen Fagbrev på jobb.

Følgende kommuner var representert: Vestre Toten, Østre Toten, Gjøvik, Søndre Land og Hadeland.

Fylkestingets vedtak (PS 68/2025) 21.10.2025 ber om ny sak med informasjon om:

- bruk av tilbudet og hvordan Læringsfabrikken fungerer som del av den fylkeskommunale opplæringsstrukturen
- hvordan samarbeidet kan videreutvikles innenfor lovverk og eksisterende avtaler

Ansvarlig: NCE Manufacturing/Læringsfabrikken

Samarbeidspartnere: Nav Vestre Toten, Opplæringskontor for industrifag Innlandet, Nav på fylkesnivå og Gjøvikregionen Utvikling

Koblinger til andre satsinger: K2, K15, A1 og A5

Prioritering: kort sikt (videreføres)

A12 Samhandling med Osloregionen

+

Innlandsregionene Kongsvinger, Gjøvik og Hamar samt Gran kommune i Hadeland-regionen har geografisk nærhet til Oslo- og Akershusregionen, og mange innbyggere i Innlandet fylke arbeider også der.

Østlandssamarbeidet er en sentral samarbeidsarena, som i sin nye strategi fra desember 2024 prioriterer områdene samferdsel, her under regionforstørring og klima, energi og miljø. Innenfor den nasjonale satsingen Matnasjonen Norge, er Innlandet både en del av Osloregionen og Fjellregionen, som er arenaer for felles satsing på mat og reiseliv.

Osloregionens Europakontor i Brussel er et annet viktig møtepunkt der Østlandsfylkene samhandler innen Europa-politikken.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune og interkommunale politiske råd for regionene Gjøvik, Hamar, Hadeland og Kongsvinger

Samarbeidspartnere: arbeidslivet, kommuner og Innlandet fylkeskommune

Koblinger til andre satsinger: A1 og A5

Prioritering: lang sikt

A13 Skandinavisk, nordisk og europeisk samarbeid

+

Innlandet fylkeskommune har samarbeidsavtale med Region Värmland, og vi samarbeider med Dalarna i Grensekomiteen Innlandet-Dalarna. Kommunene i Kongsvingerregionen samarbeider med nabokommunene i Vestre Värmland gjennom Grensekomiteen ARKO.

EU-programmet Interreg Sverige–Norge er både en politisk arena og et viktig finansieringsinstrument for felles strategiske satsinger på tvers av grensen.

Satsingen handler om samarbeid for å forsterke bo- og arbeidsregionene der vi fokuserer på sosial bærekraft, inkludering og rekruttering. Gjennom grenseoverskridende samarbeid og partnerskap skal partene:

- dele kunnskap og erfaringer
- utvikle et konkurransedyktig næringsliv gjennom kompetanseutvikling og grønn omstilling
- samordne utviklingsstrategier
- utvikle livskraftige lokalsamfunn med balansert alderssammensetning
- øke det kulturelle utbyttet

Fylkeskommunen har et omfattende europapolitisk engasjement med aktiv deltakelse i flere europeiske organisasjoner og nettverk.

Fylkestinget har med budsjettvedtak for 2025 vedtatt å styrke fylkeskommunens internasjonale engasjement ytterligere med bakgrunn i den geopolitiske situasjonen. Dette gjør internasjonalt samarbeid, høyaktuelt, både interskandinavisk og europeisk.

Det gjelder forsvar, sikkerhet og beredskap, men i særdeleshet samarbeid og interessearbeid med tanke på handel og næringsliv. Flertallet i fylkestinget mener at det trengs økt kunnskap og kompetanse både regionalt og kommunalt, slik at engasjement, virkelighets- og behovsforståelse imøtekommer dagens og framtidige utfordringer.

[Strategi for Innlandet fylkeskommunes internasjonale arbeid \(PDF, 4 MB\)](#)

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune, Grensekomiteen Innlandet-Dalarna, Grensekomiteen ARKO og interkommunale politiske råd i regionene Sør-Østerdal, Kongsvinger og Nord-Østerdal

Samarbeidspartnere: de svenske grensekommunene, Region Dalarna, Länsstyrelsen i Dalarna, Region Värmland og Länsstyrelsen i Värmland

Koblinger til andre satsinger: koblet til A1, A2 og A5

Prioritering: lang sikt

5.3 Lokalsamfunn, møteplasser og kultur

Mål

I 2030 har Innlandet attraktive, tilgjengelige og bærekraftige byer og lokalsamfunn for alle.

5.3.1 Fylkessatsinger

L1 Kunnskapsbase for boligsituasjonen i Innlandet

+

Det vil bli utviklet en ny kunnskapsbase om boligsituasjonen i Innlandet. Denne er tenkt å være til nytte for kommunene i deres planlegging og boligutvikling. Kunnskapsbasen vil også være til hjelp for prosjektene Bolig for velferd og Boligutvikling i distriktene.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: Husbanken Øst, Statsforvalteren i Innlandet og kommunene

Koblinger til andre satsinger: L2, L3, L18 og L19

Prioritering: kort sikt og lang sikt (arbeidet er satt i gang)

L2 Bolig for Velferd Innlandet

+

Dette er et samarbeid på velferdsområdet, hvor boligsosialt arbeid og innsatsen mot barn, unge og barnefamilier sees i sammenheng.

Boligsosialt arbeid retter seg mot kommunens helhetlige boligpolitikk, planarbeid og organisering. Det handler om å skaffe bolig for vanskeligstilte samt boligtilgang for ulike oppfølgingstjenester som jobber for bolig på individnivå. Behovet er forsterket gjennom økt mottak av flyktninger, og temaet er satt tydeligere på dagsorden gjennom boligsosial lov som trådte i kraft sommeren 2023.

Det tilbys bistand til kartlegging, veiledning og erfaringsdeling mellom kommunene via tema- og fagnettverk samt kunnskapssamlinger.

Ansvarlig: Statsforvalteren i Innlandet

Samarbeidspartnere: Innlandet fylkeskommune, Husbanken Øst, Nav Innlandet, Nav Hjelpemiddelsentral, Statsforvalteren og kommunene

Koblinger til andre satsinger: L1, L3, L9, L18 og L19

Prioritering: kort sikt (arbeidet er satt i gang)

L3 Bosetting og integrering av innvandrere og flyktninger

+

Nye innbyggere som kommer som innvandrere eller flyktninger er viktig for befolkningsutviklingen i fylket. Også i 2024 har det vært vekst i Innlandets folketall. For mange av kommunene i Innlandet har bosetting av ukrainske flyktninger bidratt til befolkningsvekst.

Det er viktig at nye innbyggere blir tatt godt imot med tilgang til helsetjenester, skole og utdanning. Unge tilflyttere er opptatt av godt oppvekstmiljø, mulighet til en sikker jobb og gode kommunale tjenester. Kommunene bør synliggjøre jobbmuligheter, samt jobbe for åpne og inkluderende lokalsamfunn.

Innbyggerne ønsker å føle seg trygge og verdsatte. Når de unge voksne eventuelt etablerer seg, blir arbeid og bolig- og familiemotivene viktigere.

Vi jobber direkte sammen med kommunene i forbindelse med anmodning om bosetting og integrering. Det er etablert ledernettverk for bosetting- og flyktningarbeidet i kommunene og ett for saksbehandlere. Innlandet fylkeskommune koordinerer disse nettverkene, der det er kommunene som tar stilling til temaer som til enhver tid er aktuelle for dem.

Det er også samarbeid med kommuner om frivilligheten som arena for inkludering.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: kommunene, Innlandet fylkes flerkulturelle råd, Statsforvalteren, IMDi og KS

Koblinger til andre satsinger: K20, L1, L2, L10 og L19

Prioritering: pågår

L4 Medvirkning og demokrati

+

Medvirkning i kommunenes plan- og utviklingsarbeid er både nødvendig og lovpålagt. Kommunale og interkommunale råd er sentrale i dette arbeidet, eksempelvis ungdomsråd, flerkulturelle råd, eldreråd og råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

En satsing for å styrke arbeidet i de lokale og interkommunale rådene handler om kompetanseutvikling både for sekretariat og rådsmedlemmer. De fylkeskommunale rådene vil ta en rolle og å bidra til inspirasjon, kunnskaps- og erfaringsdeling, samt nettverksbygging på tvers av kommunegrensene og mellom forvaltningsnivåene.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune og fylkeskommunale råd

Samarbeidspartnere: kommunene, interkommunale politiske råd, Statsforvalteren og KS

Koblinger til andre satsinger: L3 og L4

Prioritering: kort sikt

L5 Nettverk for ungdomscoordinatorer

+

For å bidra til at ungdomsrådene i kommunene har best mulig forutsetninger for å kunne medvirke på en god måte, legges det til rette for et regionalt nettverk for ungdomscoordinatorer. Dette skal være en arena for å bli kjent med hverandre, dele erfaringer og for felles kompetanseløft.

Arenaen vil i hovedsak være digital, men det kan også legges opp til fysiske samlinger. Målet er å få en mer helhetlig tilnærming til barn og unges medvirkning i Innlandet.

Ansvarlig: Statsforvalteren og Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: Innlandet ungdomsråd, interkommunale politiske råd og kommunene

Koblinger til andre satsinger: L4

Prioritering: kort sikt

L6 Inn på Tunet

+

For å styrke omdømmet til Inn på TUNET (IPT) som et kvalitetssikret og aktuelt velferdstilbud, skal det gjennomføres et kommunikasjonsprosjekt rettet mot kommuner og andre relevante målgrupper for tilbudet. Prosjektet skal ha som mål å synliggjøre IPT som en løsning på samfunnsutfordringer knyttet til utenforskap, psykisk helse, arbeidstrening og demensomsorg, og fremme gårdene i Innlandet som en unik arena for mestring, utvikling og trivsel.

Tiltak i prosjektet vil inkludere etablering av en kommunikasjonsplan og strategi, produksjon av innhold/video og markedsføring i relevante kanaler. Andre relevante tiltak kan også være gjennomføring av 1–2 inspirasjonssamlinger i 2026 rettet mot relevante målgrupper i Innlandet.

Ansvarlig: Statsforvalteren i Innlandet

Samarbeidspartnere: Innlandet fylkeskommune, KS, Nav, Bondelaget, Stiftelsen Norsk Mat, Innovasjon Norge og kommuner

Koblinger til andre satsinger: A3, A5 og L2

Prioritering: kort og mellomlang sikt

L7 Forsterket inkludering av eldre i Innlandet – 2026–2029

+

Dette er en satsing initiert av Pensjonistforbundene i Hedmark og Oppland. Målet er å sikre bedre inkludering av eldre. Det handler om å skape gode, trygge møteplasser og fellesskap. Sosialt liv og aktivitet vil styrke helse og livskvalitet både for de som bidrar og deltar.

Pensjonistforbundene vil i samarbeid med Innlandet fylkeskommunes eldreråd, kommuner, lokale eldreråd og lokale frivillige organisasjoner stimulere og forsterke aktivitet og møteplasser for eldre og på tvers av generasjoner.

Fylkesutvalget behandlet sak i oktober 2025: PS 115/2025

En samarbeidsavtale mellom Innlandet fylkeskommune og Pensjonistforbundene i Hedmark og Oppland for perioden 2026-2029 skal sikre forsterket innsats og utvikling av nye samhandlingsformer.

Satsingen sees også i sammenheng med Frivillighetsstrategien og handlingsplanen for oppfølging av denne.

Ansvarlig: Pensjonistforbundene i Hedmark og Oppland

Samarbeidspartnere: Innlandet fylkeskommunes eldreråd, kommuner, lokale eldreråd og pensjonistforeninger, frivillighetssentraler og andre frivillige organisasjoner lokalt

Koblinger til andre satsinger: L4 og L10

Prioritering: kort sikt

L8 Regionale ungdomssatsinger

+

Regionale ungdomssatsinger skal gi gode fritidstilbud på tvers av kommunegrensene, for og med ungdom. Satsingene er tverrfaglige, og de fungerer som nettverksbyggere på ungdomsfeltet i kommunene og regionene gjennom sentrale samarbeidspartnere. Satsingene er ulikt organisert og tilpasset regionale forhold, og ungdomsmedvirkning er høyt prioritert.

Fem regioner i den vestlige delen av Innlandet har utviklet disse satsingene med støtte fra fylkeskommunen over mange år, og de er godt forankret i kommunene og regionene.

I 2023 ble det startet opp fire nye satsinger i den østlige delen av Innlandet. Disse er i startfasen og godt i gang med arbeidet.

Satsingene er viktige nettverksbyggere på ungdomsarbeid i regionene og jobber for gode lavterskel og inkluderende tilbud og aktiviteter for ungdom i Innlandet.

Alle de ni regionale ungdomssatsingene støttes av fylkeskommunen gjennom treårige avtaler 2023–2025.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: kommuner, interkommunale politiske råd, og frivillige organisasjoner

Koblinger til andre satsinger: L5, L14 og Kulturstrategi for Innlandet fylkeskommune.

Prioritering: kort sikt (arbeidet er satt i gang)

L9 Glomdalsmuseet som flerkulturelt kunnskaps- og kompetansesenter

+

Vi må styrke Glomdalsmuseet som kompetanse- og formidlingssenter for urfolk, nasjonale minoriteter og kulturelt mangfold for hele Innlandet, gjerne som et nasjonalt senter slik fylkestinget foreslo i sin høringsuttalelse til Stortinget om Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport.

I 2024 inviterte museet sammen med fylkeskommunen blant annet til en felles konferanse for alle de nasjonale minoritetene og samene, for første gang ble skogfinnenes dag og de reisendes dag markert med fellesarrangementer på museet i Elverum og en egen samisk aktivitetspark ble åpnet ved Blokkodden villmarks-museum i Engerdal.

Planen er å etablere parken «De åtte årstidernes folk» også på Glomdalsmuseet så snart det er økonomisk løsbart.

Nettverk og samarbeid med andre museer, kulturinstitusjoner, fylkeskommunen og andre om formidling om det flerkulturelle skal fortsette og utvikles.

Årlig bevilgning i 2025 og 2026 er 800 000 kroner.

Ansvarlig: Glomdalsmuseet,

Samarbeidspartnere: Innlandet fylkeskommune, Norsk skogfinsk museum, Blokkodden, Sametinget, Universitetet i Innlandet, frivillige organisasjoner og andre

Koblinger til andre satsinger: K18 og A5

Prioritering: kort sikt (arbeidet er satt i gang)

L10 Frivillighetsstrategi for Innlandet

+

Innlandet fylkeskommune vedtok i februar 2026 en ny frivillighetsstrategi med visjonen om at frivillige lag og foreninger skal skape inkluderende og trygge fellesskap. Målet er en sterk, selvstendig og mangfoldig frivillig sektor i hele fylket. Strategien bygger på frivillighetens uavhengighet, og målet er å legge til rette for bred deltakelse og økt rekruttering av grupper som deltar lite i dag.

Strategien skal styrke fylkeskommunens samarbeid og dialog med frivillig sektor, og sikre gode rammevilkår gjennom forutsigbar økonomi, tilgang til møteplasser og anlegg og partnerskap i prosjekter. Det er også en intensjon å få til bedre samordning og forenkling av støtteordninger.

Satsingsområder fram mot 2034:

- Samarbeid og samskaping, blant annet avklare hvordan arbeidet internt skal organiseres
- Møteplasser, nettverk og kompetanseutvikling, inkludert et frivillighetsseminar i 2026
- Synlighet og anerkjennelse av frivillig sektor
- Rekruttering og inkludering, blant annet se på hvordan vi i større grad kan mobilisere de mange eldre i Innlandet, som er en ressurssterk gruppe
- Gode rammebetingelser, særlig økonomi og tilgang på lokaler og anlegg
- Samordning, forenkling og utvikling av relevante tilskuddsordninger blir sentralt

Handlingsprogram knyttet til Frivillighetsstrategien er under utarbeidelse

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: frivillige organisasjoner, kommuner, interkommunale politiske råd og forskningsinstitusjoner

Koblinger til andre satsinger: K15, L7, L11 og Kulturstrategi for Innlandet fylkeskommune

Prioritering: kort sikt

L11 Regional strategi for folkehelse- og livskvalitetsarbeidet i Innlandet

+

Innlandet fylkeskommunes folkehelse- og livskvalitetsstrategi skal gi mål og retning for det systematiske folkehelsearbeidet i fylket i tråd med revidert folkehelselov og nasjonal livskvalitetsstrategi.

Strategien skal gi rammer for folkehelsemidler (folkehelseprogrammet og ABC for god psykisk helse) som allerede fra 2026 kommer inn i rammen til fylkeskommunen.

Strategien skal belyse hvordan livskvalitet kan være et mål på og for samfunnsutviklingen. Arbeidet innebærer nettverksarbeid nasjonalt og regionalt.

Innlandet fylkeskommune deltar i Fremsam – WHO's norske nettverk for helsefremmende samfunn. Her arbeides det med livskvalitetsøkonomi og -budsjett sammen med andre fylker og kommuner basert på erfaringer fra blant annet New Zealand, Wales, Skottland og Island. En del av arbeidet vil være å vurdere om det skal utarbeides et livskvalitetsbudsjett (wellbeing economy) basert på internasjonal og nasjonal utvikling på området.

Program for folkehelsearbeid i kommunene handler om å fremme barn og unges psykiske helse og livskvalitet i barnehager, skoler og nærmiljø. Programmet vil inngå i delen om barn og unge i livskvalitetsstrategien. Fra folkehelseprogrammet er det bevilget 34 millioner kroner til Innlandet for perioden 2024–2026.

Strategien skal i tillegg bidra til tverrsektorielt samarbeid og understøttelse av kommunene for et samfunn der flest mulig opplever god livskvalitet. Den erstatter Folkehelsestrategi for Hedmark og Regional plan for folkehelse i Oppland.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: kommunene, Statsforvalteren, KS, Nav, forsknings- og kompetansemiljøer og frivillige organisasjoner

Koblinger til andre satsinger: L5, L7, L8, L10 og Kulturstrategi for Innlandet fylkeskommune

Prioritering: kort sikt

L12 Innlandet universelt utformet 2030

+

Vi må utvikle fornyet strategi og satsing for å sikre universell utforming både innenfor fylkeskommunens egne ansvarsområder (skole, tannhelse og kollektivtransport) men også som samfunnsutvikler i utviklingen av tilgjengelige og inkluderende lokalsamfunn. Dette må koples til vår rolle som veileder og rådgiver knyttet til kommunenes plan- og utviklingsarbeid gjennom veiledning, dialog og ulike tiltak og tilskuddsordninger.

Universell utforming handler om at alle kan delta i et bredt perspektiv. Det handler både om å endre holdninger, øke kompetanse, bedre kommunikasjon, og fysisk tilrettelegging. Satsingen innebærer tilgjengelighet og mulighet for alle til å delta innenfor:

- kompetanse og livslang læring
- arbeidsliv og arbeidsplassutvikling
- lokalsamfunn, møteplasser og kultur
- universelle reiselivsdestinasjoner (for eksempel samarbeidet om utvikling av Beitostølen)

Strategiarbeidet kobler på fagmiljøet på Beitostølen Helseportssenter og Øystre Slidre kommune. Forskningsprosjektet ACCESSTOUR, i regi av Nordlandsforskning er aktuell for å øke kunnskap om bærekraftige lokalsamfunn og naturbaserte reiselivsdestinasjoner. Satsingen knyttes også til arbeidet som skjer gjennom «Mulighetens arena» i regi av Beitostølen Helseportssenter (L13).

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: fylkeskommunale råd, Statsforvalteren, relevante frivillige organisasjoner, kommuner,

næringsliv og forsknings- og kompetansemiljøer

Koblinger til andre satsinger: A1, L4, L10, L11, L13, L14, L15 og Kulturstrategi for Innlandet fylkeskommune og Mobilitetsstrategi for Innlandet

Prioritering: kort sikt

L13 «Mulighetenes arena» – aktivitet og deltakelse for alle, Beitostølen Helseportsenter

+

Beitostølen Helseportsenter (BHSS) etablerte i 2024 en arena og møteplass for tilpasset fysisk aktivitet, paraidrett og inkludering i Innlandet. Dette er et møtested for utveksling av fag og siste nytt innen inkludering, tilpasset fysisk aktivitet, paraidrett og universell utforming. Det vil handle om inkludering av mennesker med funksjonsnedsettelse, innovasjon, kompetanseutvikling og samarbeid med lokalsamfunn, nasjonale og regionale aktører.

BHSS ønsker et samarbeid med Innlandet fylkeskommune for at Innlandet skal oppleves og bli kjent som et åpent og inkluderende samfunn for alle, både økonomisk, sosialt, kulturelt og etnisk. Tiltaket har også som formål at Ridderrennet og Ridderuka styrker sin attraktivitet og relevans.

Kompetanse- og erfaringsdeling om tilpasset fysisk aktivitet kombinert med medisinsk, pedagogisk og sosialfaglig veiledning og oppfølging vil stå sentralt. Gjennom søkelys på pasientens ressurser og muligheter, er målet å bidra til varig aktivitet og deltakelse, samt økt helsekompetanse og relevante innsikter med overføringsverdi til dagliglivsarenaer i lokalmiljøet. Videre er det et mål om å demonstrere styrken i, motivere til og hente ut konkrete effekter av målrettet frivillig innsats satt i system. «Mulighetenes arena» arrangeres over flere dager i mars/april samtidig med Ridderuka.

Programmet er formidling av kunnskap, utveksling av erfaringer og debatt. Videre vil det være en hjelpemiddelarena for leverandører av utstyr. Dette skal være et møtested der man kobler fag, interessepolitikk og siste nytt med målgrupper for inkludering, paraidrett og universell utforming.

Ansvarlig: Beitostølen Helseportsenter

Samarbeidspartnere: Innlandet fylkeskommune, fylkeskommunale råd, Foreningen Ridderrennet, Norges handikapforbund, Norges idrettshøyskole, Universitetet i Innlandet, Øystre Slidre kommune, Beitostølen utvikling og relevante frivillige organisasjoner

Koblinger til andre satsinger: L10, L11, L12 og L14

Prioritering: kort sikt (arbeidet er satt i gang)

L14 Samkjøringstjenester – pilotprosjekt

+

Det lyses ut en anbudskonkurranse for samkjøringstjenester i Innlandet, med mål om å sette i gang inntil fire piloter i løpet av våren 2026. Pilotprosjektene utvikles med økonomisk bærekraftige forretningsmodeller for spredtbygde og tettbygde områder og medfinansiering fra lokale samarbeidspartnere, som muliggjør implementering i hele Innlandet.

Samkjøring betyr å dele en bilreise med andre som skal samme vei. En samkjøringstjeneste er en tillitsbasert tjeneste, hvor en privat sjåfør tilbyr andre å sitte på i egen bil, på samme strekning som hen selv kjører. Formidling av reisene foregår gjennom en app på telefonen.

Målet for samkjøringstjenester er å øke mobilitetstilbudet for innbyggerne ved å fylle ledige seter i personbiler, samt å redusere kø og trengsel, og å oppnå CO2-reduksjon i områder hvor dette er relevante problemstillinger.

Aktuelle målgrupper er pendlere, ungdom og studenter, eldre og miljøbevisste reisende.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: Selskaper bak formidlingsapper, kommuner, bedrifter

Koblinger til andre satsinger: L7, L12 og L10

Prioritering: kort sikt

L15 Tilrettelagt transport (TT-ordning) for forflytningshemmede, Innlandet – Evaluering og revidering av forskrift

+

Fylkestinget ber fylkeskommunedirektøren komme tilbake med egen sak om evaluering og revidering av forskrift.

Utredningen bør belyse om ordningen treffer målgruppene, om rammen er tilstrekkelig, og om søknadsprosessen er god nok. Evalueringen må ses i sammenheng med nye sentrale retningslinjer.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: Råd for personer med funksjonsnedsettelse og andre relevante enheter

Koblinger til andre satsinger: L12 og L14

Prioritering: kort sikt 2026

L16 Strategier og handlingsplaner som følges opp

+

Følgende strategier og handlingsplaner har relevante oppfølgingspunkter for å forsterke den sosiale bærekraft-dimensjonen, inkludering og tilgjengelighet:

[Mobilitetsstrategi for Innlandet 2021–2030 \(PDF, 9 MB\)](#)

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune ved Samferdsel

[Handlingsplan for fylkeskommunens kollektivtransport 2023–2026 \(PDF, 2 MB\)](#)

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune ved Samferdsel

[Handlingsprogram for fylkesveger 2022–2025 \(PDF, 7 MB\)](#)

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune ved Samferdsel

[Fylkestinget behandlet saken i oktober 2025 \(PS 76/2025\).](#)

[Kulturstrategi for Innlandet fylkeskommune \(PDF, 21 MB\)](#)

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune ved Kultur

[Bredbånd i hele Innlandet – offentlig støtte til bredbåndutbygging](#)

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune ved Næring og internasjonalt samarbeid

[Handlingsplan for trafiksikkerhet 2022–2025 \(PDF, 3 MB\)](#)

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune ved Samferdsel

Behandles i trafiksikkerhetsutvalget i mars 2026, og deretter i fylkestinget i april 2026.

5.3.2 Distriktssatsinger

L17 ESIRA – Sosial inkludering i distriktsområder

+

ESIRA er et Horisont-prosjekt som er gitt bevilgning for fire år 2024–2027. Prosjektet er rettet mot sårbare grupper og sosial økonomi. Prosjektet dekker ni ulike regioner i Europa og ledes av forskere ved Universitetet i Burgos.

Fra Norge deltar Innlandet fylkeskommune sammen med Universitetet i Innlandet/Østlandsforskning. I Innlandet er det Kongsvinger-regionen som er valgt ut som pilotområde. Det skal utvikles og igangsettes fem pilotprosjekter i Kongsvinger-regionen frem mot 2027.

Formålet er å skape bedre forståelse og økt kunnskap om marginalisering og utenforskap i rurale områder og kunnskap om hvordan man kan forbedre sosial inkludering. I Innlandet er det fokus på mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Satsingen skal resultere i økt kunnskap som grunnlag for:

- bedre rammeverk for politikk og styring for sosial inkludering i rurale områder
- bedre sosial integrasjon, bedre utvalg av tilbud og bedre tilgang til tjenester for personer i sårbare situasjoner i rurale områder
- flere økonomiske muligheter og utvikling av sosialt entreprenørskap i rurale områder

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune i samarbeid med Universitetet i Innlandet og Østlandsforskning

Samarbeidspartnere: kommuner/lokalsamfunn, næringsliv, frivillige organisasjoner og målgrupper

Koblinger til andre satsinger: L10, L11 og L12

Prioritering: kort sikt (arbeidet er satt i gang)

L18 Lokal samfunnsutvikling i distriktskommunene

+

Dette er en satsing som skal legge til rette for økt attraktivitet for distriktskommuner, både som bosted, for arbeidsplasser og besøkende. Det handler om sentrumsopprusting, boligutvikling, møteplasser og friluft- og aktivitetsområder, lokal kultur og kulturarv og service- og arbeidsplasser/næringsutvikling.

Arbeidsprosessene krever bred involvering og medvirkning for å sikre deltakelse, eierskap og inkludering. For å styrke distriktskommuners evne til å drive lokalt utviklingsarbeid, er det viktig med tilførsel av ressurser og kompetanse. Det skjer gjennom bidrag fra en fylkeskommunal tilskuddsordning for lokal samfunnsutvikling, tilbud om kompetanseheving og tilgang til god tverrfaglig veiledning og koordinering. Satsingen ses i sammenheng med Bygdevekstavtalen i Sør-Østerdal (A9).

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune, kommunene og relevante lokale samfunnsaktører

Samarbeidspartnere: Distriktsenteret

Koblinger til andre satsinger: A8, A9, L1, L2, og L19

Prioritering: kort sikt (løpende arbeid)

L19 Boligutvikling i distriktene

+

Prosjektet skal stimulere til utvikling av et godt og variert boligtilbud i kommuner med svake boligmarkeder. Det trengs boliger til en aldrende befolkning og rekruttering av arbeidskraft både gjennom nybygging og oppgradering av eldre bygningsmasse

For å lykkes, kreves helhetlig lokal boligpolitikk forankret i kommunenes planverk og økt samarbeid mellom offentlig og privat sektor om realisering av boliger. Det søkes bidrag fra Husbankens utviklingsmidler til kommunale prosjekt i 2023 og 2024.

Oppstart skjedde i Valdres- og Nord-Østerdal-regionene med utvikling av regionalt samarbeid, kompetansebygging, veiledning, erfaringsutveksling og bidrag til realisering av prosjekter.

Prosjektet er evaluert, og blir nå videreført og utvidet slik at flere kommuner kan delta.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: Husbanken, Statsforvalteren og aktuelle kommuner

Koblinger til andre satsinger: L1, L2, L10 og L18

Prioritering: kort sikt (arbeidet er satt i gang)

L20 Nærbutikken som møteplass og velferdssentral i små lokalsamfunn (bydelivsbutikker)

+

Nærbutikken er viktig som møteplass og for folks tilgang til dagligvarer og velferdstilbud i små og spredtbygde distriktssamfunn. Fylkeskommunen har derfor satt i gang et prosjekt i samarbeid med Distriktsenteret for å styrke kunnskapen og samarbeidet om nærbutikken i lokal samfunnsutvikling i Innlandet.

Arbeidet bygger på erfaringer fra andre prosjekt, blant andre «Framtidas nærbutikk», der Joker Finnskogen på Svullrya og Grue kommune deltok som én av tre butikker. Prosjektet omfatter også et forsøk på å utvikle en nasjonal sertifiseringsordning for bygdelivsbutikker som verktøy for videreutvikling og styrking av nærbutikken i små lokalsamfunn.

Det er rekruttert fem butikker/kommuner i Innlandet som samarbeider i utviklingsarbeidet og er piloter i prosjektet.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune og Distriktssenteret

Samarbeidspartnere: Merkur-programmet, fem nærbutikker og kommuner

Koblinger til andre satsinger: L7, L10, L11 og L17

Prioritering: kort sikt (arbeidet er satt i gang)

5.3.3 By- og regionsentersatsinger

L21 Mjøsby samarbeidet

+

I Mjøsbyen samarbeider vi for å utvikle en mer konkurransedyktig og bærekraftig region med attraktive og levende byer og tettsteder. Det jobbes også for å tilrettelegge for et godt og miljøvennlig transportsystem som knytter regionen tettere sammen og som bidrar til at flere reiser kollektivt, sykler og går.

Grunnlaget for arbeidet er en felles areal- og transportstrategi og nullvekstmål for persontrafikk. Denne er vedtatt i alle de 11 kommunene i samarbeidet og Innlandet fylkeskommune.

Se Mjøsbyen

Fylkestingets vedtak tilknyttet Økonomi- og handlingsplan 2026-2029 understreker at dette er et godt utgangspunkt for videre dialog om og koordinering av framtidige samferdselsutfordringer. Veien videre går imidlertid ikke gjennom dagens samarbeidsform.

Samarbeidsprosjektet Mjøsbyen i dagens form avsluttes når samarbeidsavtalen går ut: PS 100/2025

Arbeid for en mer konkurransedyktig og bærekraftig region, med attraktive byer og tettsteder i Mjøsområdet kan skje gjennom interkommunale politiske råd og ATP-samarbeid og med økt fokus på

- prioriteringer til Nasjonal transportplan
- kollektivsatsing
- handlingsprogram for fylkesveger

Gjenstående tid av avtaleperioden bør benyttes til å finne effektive samarbeidsarenaer mellom Mjøsbyene.

Ansvarlig: Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: 11 samarbeidskommuner, Statsforvalteren, Statens vegvesen, Jernbanedirektoratet

Koblinger til andre satsinger: A8, A9, L16 og L22

Prioritering: kort sikt (arbeidet er satt i gang)

L22 By-samarbeid - Forpliktende samarbeid om bolig-, areal- og transportutvikling i by- og regionsentrene +

By-samarbeidene er en arena for samarbeid mellom kommunene og fylkeskommunen, statlige aktører og lokalt næringsliv for å bidra til at Innlandet er et attraktivt og bærekraftig fylke å bo i, finne arbeid i og besøke.

Intensjonen er å forsterke miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft i by- og regionsentrene. Hvert by-/regionsentersamarbeid utvikler sin egen areal- og transportstrategi med mål for byutviklingen på kort og lang sikt.

For å sikre oppfølging av strategiene, er samarbeidene nedfelt i en forpliktende 4-års avtale. By-samarbeid som i perioden 2022–2025 har hatt en slik avtale, er regionsenterbyene: Otta, Vinstra, Lillehammer, Gjøvik, Raufoss, Fagernes og Kongsvinger. Alle by-samarbeidene fornyer avtalene og viderefører samarbeidet for neste avtaleperiode 2026–2029.

I Elverum og Tynset er det nylig etablert by-samarbeid, som i løpet av 2026 vil ferdigstille en areal- og transportstrategi med mål om inngåelse av samarbeidsavtale innen utgangen av året. Fylkesutvalget har videre bedt om at det blir tatt initiativ til et by-samarbeid med Hamar kommune.

Vi må styrke og videreutvikle by- og regionsentrene og deres interaksjon med omkringliggende lokalsamfunn. By- og regionsentrene har alle store distrikter omkring og er viktige for sosial bærekraft og inkludering i Innlandet. Det er her vi finner et større tilbud: skoler, høyskole- og karrieresentra, konsentrasjon av arbeidsplasser/faglige klynger, service og kultur- og fritidstilbud.

Regionale flerbruksanlegg, friluftsområder, møteplasser og arrangement er en del av denne satsingen. Dette er viktig fysisk og sosial infrastruktur som sikrer deltakelse og inkludering. Det er naturlig å kople dette til samarbeidet til byenes og regionsentrenes areal- og transportstrategier.

Ansvarlig: Regionsenter-kommunene og Innlandet fylkeskommune

Samarbeidspartnere: Statens vegvesen, Statsforvalteren, handels- og næringsforeninger, Bane NOR (varierer mellom samarbeidene)

Koblinger til andre satsinger: L21

Prioritering: kort sikt (arbeidet er satt i gang)

5.4 Vedlegg

Les tidligere handlingsprogram:

- [Handlingsprogram 2023 \(PDF, 493 kB\)](#)
- [Handlingsprogram 2024 \(PDF, 592 kB\)](#)
- [Handlingsprogram 2025 \(PDF, 2 MB\)](#)

5.4.1 Ny kunnskap

Nasjonalt

- [NOU 2024: 8 Likestillingens neste steg – Mannsutvalgets rapport](#)
- [NOU 2024: 3 Felles innsats mot ekstremisme – Bedre vilkår for det forebyggende arbeidet](#)
- [NOU 2024: 1 Definisjon og registrering av ideelle velferdsaktører](#)
- [NOU 2023: 13 På høy tid – realisering av funksjonshindredes rettigheter](#)
- [Rapport til St. 19 \(2022-2023\) Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport](#)
- [Meld. St. 7 \(2024-2025\) Om seksuell trakassering](#)
- [Meld. St. 33 \(2023-2024\) En forsterket arbeidslinje – flere i jobb og færre på trygd](#)
- [Meld. St. 17 \(2023-2024\) Om integreringspolitikken: Stille krav og stille opp](#)
- [Meld. St. 13 \(2023-2024\) Bustadmeldinga – Ein heilskapleg og aktiv bustadpolitikk for heile landet](#)
- [Meld. St. 12 \(2023-2024\) Samisk språk kultur og samfunnsliv – Folkehelse og levekår i den samiske befolkningen](#)
- [Meld. St. 15 \(2022-2023\) Folkehelsemeldinga – nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar](#)
- [Meld. St. 28 \(2022-2023\) Gode bysamfunn med små skilnader](#)
- [Meld. St. 24 \(2022-2023\) Fellesskap og meistring – Bu trygt heime](#)

Regionalt – Innlandet

Innlandsstatistikk

- [Inkludering](#)
- [Innvandrere](#)
- [Ungt utenforskap](#)
- [Likestilling](#)
- [Mobbing](#)

Andre

- [Ungdata](#)
- [Å være ung i Innlandet](#)
- [Minoritetsungdoms opplevelser av rasisme i Innlandet](#)

5.4.2 Distriktsindeksen for kommunene i Innlandet

Distriktsindeks for 2025 er oppdatert. Den er lagt til grunn for fordelingen av distrikts- og regionalpolitiske virkemidler.

Distriktsindeks er et verktøy for å peke ut distriktskommuner og viser graden av distrikts-utfordringer disse kommunene har.

Distrikts indeks består av fire indikatorer:

SSBs sentralitetsindeks (40 prosent vekting)

Sentralitet: Høye verdier indikerer stor avstand til tjenestetilbud og arbeidsplasser. Skalaen går fra 1 til 6

Befolkningsvekst siste ti år (40 prosent vekting)

Befolkningsvekst: Vekst eller nedgang i befolkningen fra 2015 til 2025

Sysselsettingsvekst siste ti år (10 prosent vekting)

Sysselsettingsvekst: Vekst eller nedgang i antall sysselsatte fra 2014 til 2024

Ensidig næringsstruktur, Herfindahls-indeksen for privat sektor (10 prosent vekting).

Ensidig næringsstruktur: Høye verdier indikerer at kommunen har en lite variert næringsstruktur.

Medianen er 756.

[Les mer om distriktsindeksen](#)

5.4.3 Sentralitetsklasser for kommunene i Innlandet

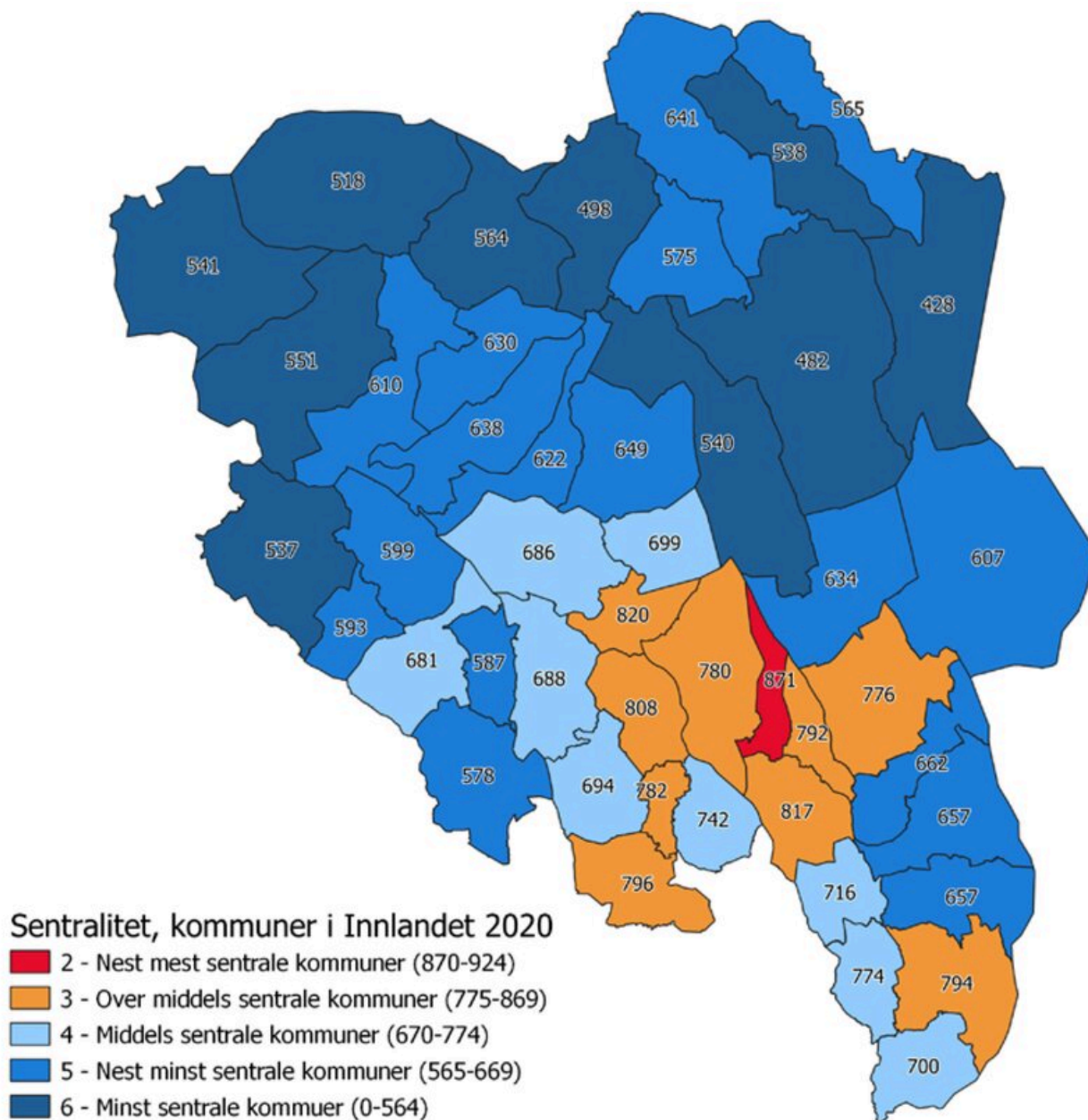
Sentralitetsklasser er definert i [NOU 2020: 12 Arbeidslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn](#).

Sentralitet er en viktig forklaringsfaktor for forståelsen av distrikts- og regionalutvikling og er derfor også en viktig del i de vanligste distrikts- og regionalpolitiske analysemodellene.

Her defineres seks klasser fra 1 (mest sentrale kommuner) til 6 (minst sentrale kommuner).

Tallene i kartet refererer til en indeks for sentralitet fra 0 til 1000.

Les mer om [standard for sentralitet på ssb.no](#)



2020-tall fra SSBs indeks.

Figur 2: Sentralitetsklasser for kommunene i Innlandet.

Kommunene i Innlandet fordelt på sentralitetsklasse i 2020:

2 (nest mest sentral): Hamar

3 (over middels sentral): Elverum, Gjøvik, Gran, Kongsvinger, Lillehammer, Løten, Ringsaker, Stange, Vestre Toten

4 (middels sentral): Eidskog, Gausdal, Nord-Aurdal, Nord-Odal, Nordre Land, Sør-Odal, Søndre Land, Østre Toten, Søndre Land

5 (nest minst sentral): Alvdal, Etnedal, Grue, Os, Nord-Fron, Ringebu, Sel, Sør-Aurdal, Sør-Fron, Trysil, Tynset, Vestre Slidre, Vågå, Våler, Øystre Slidre, Åmot, Åsnes

6 (minst sentral): Dovre, Engerdal, Folldal, Lesja, Lom, Rendalen, Skjåk, Stor-Elvdal, Tolga, Vang

Endringer

Ifølge SSB er det skjedd følgende endringer fra 2020 til 2024:

- Tolga kommune – fra sentralitet 6 til sentralitet 5
- Sør-Odal kommune – fra sentralitet 4 til sentralitet 3
- Os kommune – fra sentralitet 5 til sentralitet 6

Når Tolga og Sør-Odal kommuner blir mer sentrale, skyldes det at tilgangen til arbeidsplasser og tjenester har økt.

Når Os kommune har blitt mindre sentrale skyldes det at tilgangen til arbeidsplasser og tjenester i gjennomsnitt har gått ned.

5.4.4 Innlandets regioninndeling

Handlingsprogrammet er innrettet i fylkessatsinger, distriktssatsinger og by- og regionsentersatsinger.

Mange samarbeidskonstellasjoner og nettverk eksisterer allerede. Dette gjelder blant annet de interkommunale politiske rådene (IPR).

Handlingsprogrammets satsinger kan spille på dynamikken mellom regionsenterkommunene og distriktkommunene rundt.



Figur 3: Kart over alle ti regionene i Innlandet.

De ti regionene i Innlandet er:

- Nord-Østerdal

- Gjøvikregionen
- Hadeland (inkludert Jevnaker og Lunner i Akershus fylkeskommune)
- Hamarregionen
- Kongsvingerregionen
- Lillehammerregionen
- Midt-Gudbrandsdal
- Nord-Gudbrandsdal
- Sør-Østerdal
- Valdres